

GÖTEBORGS UNIVERSITET
STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

KÖNSGENERATIONSGAPET

En studie om svenska väljares ideologiska hemvist

Författare: Anna Clara Stenvall
Handledare: Maria Pettersson
Helena Rohdén
C/D-uppsats
Kurskod: SK2351
Vårterminen 2008
Antal ord: 15 476

ABSTRACT

Syftet med uppsatsen är att undersöka om det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare. Teoretiskt tar undersökningen avstamp i traditionell forskning kring väljarbeteende och vänsterhögerskalan. Dessa forskningsområden problematiseras sedan utifrån feministisk synvinkel. Teorier kring kön och ålder som sociala skilljelinjer lyfts fram och det resoneras kring hur de inverkar på individers ideologiska hemvist. Kvinnor har inom den traditionella väljarforskningen betraktats som mer konservativa än män, ett fenomen som teoretiskt benämns traditionellt könsgap. Senare mätningar av ideologisk placering visar dock att yngre generationers kvinnor ofta positionerar sig till vänster och männen till höger. Samtidigt har forskning visat att väljarbeteende bestäms i tidig ålder och att individer sällan byter ideologisk position. Därför väcks misstankar om att det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap som alltså är en interaktionseffekt mellan kön och ålder.

Undersökningen har en statistisk design och statistisk metod vilket gör att resultaten kan generaliseras utanför respondentgruppen. Materialet som används är data från Riks-SOM-undersökningarna 1994, 1998, 2002 och 2006. Först konstateras det att det fanns ett halvt ideologiskt könsgenerationsgap år 2006. Det innebär att de unga väljarna fördelade sig enligt de teoretiska förväntningarna, medan samtliga äldre väljare positionerar sig till höger. Det enda året ett ideologiskt könsgenerationsgap helt enligt de teoretiska förväntningarna har framträtt var 1998. Väljarna i de olika grupperna verkar vara ense om vad vänster-högerdimensionen innebär. Skillnader baserade på kön ålder och ideologi framträder dock när det undersöks vilka politiska frågor som är viktiga. Alltså är det ett rimligt antagande att ideologisk hemvist bestäms på olika grunder beroende på om man är ung eller gammal, kvinna eller man.

Sökord: ideologi, vänster-höger, kön, ålder, könsgenerationsgap, väljarbeteende.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Figurer, tabeller och diagram.....	2
Appendix.....	2
1. Inledning.....	3
1.1. Disposition	5
2. Tidigare forskning.....	6
2.1. Väljarbeteende i Sverige.....	6
2.1.1. Den sociologiska modellen	6
2.2. Vänster-högerdimensionen	8
2.2.1. Vänster och höger i teorin.....	9
2.2.3. Vänster och höger i svensk kontext.....	10
2.3. Feministisk syn på traditionell väljarforskning.....	11
2.4. Könsgapet.....	13
2.4.1. Definitioner	14
2.4.2. Kvinnors politiska roll – en tillbakablick.....	14
2.4.3. Empiriska undersökningar av könsgapet	15
2.5. Generationsaspekten	17
2.6. Könsgenerationsgapet.....	18
3. Syfte och frågeställningar.....	20
4. Material och metod.....	22
4.1. Avgränsningar	22
4.2. Material.....	23
4.3. Operationaliseringar	25
4.3.1. Kön	25
4.3.2. Ålder	26
4.3.3. Ideologisk hemvist.....	27
4.3.4. Politiska frågor	27
4.4. Metod.....	28
4.4.1. Statistiska tabeller och mått	28
4.2.2. Principal Component Analysis – PCA.....	29
5. Resultatredovisning.....	31

5.1. Könsgenerationsgapet år 2006 – hur såg det ut?.....	31
5.2. Könsgenerationsgapet – en tillbakablick	34
5.3. Åsiktsdimensioner och viktiga frågor	37
6. Slutsatser och slutdiskussion.....	45
6.1. Slutsatser	45
6.2. Slutdiskussion	46
7. Källförteckning.....	48

FIGURER, TABELLER OCH DIAGRAM

Figur 1: Könsgenerationsgapet	19
Tabell 1: Ideologisk hemvist och kön år 2006	31
Tabell 2: Ideologisk hemvist och ålder år 2006.....	32
Tabell 3: Ideologisk hemvist, kön och ålder år 2006	33
Tabell 4: Vänsterplacering kontrollerat för kön och ålder	33
Diagram 1: Ideologi, kön och generation över tid	35
Tabell 5: Svenska väljares åsiktsdimensioner år 2002.....	38
Tabell 6: Unga kvinnors åsiktsdimensioner år 2002.....	39
Tabell 7: Unga mäns åsiktsdimensioner år 2002	40
Tabell 8: Äldre kvinnors åsiktsdimensioner år 2002	40
Tabell 9: Äldre mäns åsiktsdimensioner år 2002.....	41
Tabell 10: Intensitetsanalys av viktiga frågor år 2002	42

APPENDIX

Appendix A – Ideologisk hemvist, kön och generation	51
Appendix B – Korstabeller för dimensionsanalys	52
Appendix C – Viktiga politiska frågor.....	56

1. INLEDNING

Sverige är en representativ demokrati där medborgarna vart fjärde år har möjlighet att säga sitt i allmänna val. Tanken är att väljarna ska rösta på det politiska parti som bäst företräder de egna åsikterna och brukar teoretiskt benämnas mandatmodellen. För att kunna välja rätt parti måste folket både ha en klar uppfattning om sina egna preferenser samt om vad de olika partierna står för. Samtidigt krävs det att partierna lyckas förmedla, och om de blir valda även genomföra, den politik de tänker driva. (Naurin 2003, s 55). För att den representativa demokratin verkligen ska vara demokratisk alltså en ömsesidig förståelse mellan väljare och partier.

En genväg för väljarna att hitta det parti som bäst representerar de egna värderingarna är ideologi som kan definieras just som en rad sammanhängande åsikter. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 56). I Sverige säger vi att riksdagspartierna ideologiskt antingen är vänster- eller högerpartier. Men vad menas egentligen med vänster och höger i politiken? För att ideologisk hemvist ska fungera som ett verktyg för vilket parti väljarna ska rösta på krävs det att alla väljare och politiska partier har samma uppfattning om vad vänster och höger innebär. Verkligheten är komplex och det är inte alls självklart att begreppen har betydelse samma sak för alla grupper i samhället. Forskning har visat att vänster-högerskalan som politisk dimension är mycket allmän och att nästan alla sakfrågeåsikter kan relateras till denna ideologiska skala. Dessutom kan över 90 procent av de svenska väljarna placera både sig själva och riksdagspartierna på vänster-högerskalan. På det stora hela är vänster-högerskalan därför det bästa verktyg vi har för att komma åt den ideologiska hemvisten. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 250-255).

Ideologiska skillnader finns mellan olika samhällsgrupper, skillnader mellan kvinnor och män är ett exempel. Redan på 50-talet uppmärksammades könsskillnader för första gången. Duverger beskrev kvinnor som mer konservativa än män. (Duverger 1955, s 46). Inom forskningen har det därför talats om ett könsgap. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 76). På senare år har skillnaderna visat sig minska i många länder, men det är vilseledande att tro att könsgapet helt har jämnats ut. En mer trolig förklaring är att gruppskillnaderna har ändrat karaktär. Indikatorer pekar på att kvinnor i

Yngre generationer ideologiskt står till vänster medan män i samma generationer är mer högerorienterade i sina ideologiska preferenser. Kanske är det så att det som har uppfattats som en minskning av skillnader snarare är tecken på en förändringsprocess som innebär att kvinnor och män håller på att byta plats på den ideologiska vänster-högerskalan? (Norris 1996, s 333). Att det ser ut som att gapet försvinner kanske i själva verket beror på att de yngre grupperna av kvinnor och män positionerar sig på motsatt sida jämfört med det traditionella mönstret medan de äldre generationerna kör på i gamla invanda spår. Pippa Norris kallar det iakttagna mönstret för ett könsgenerationsgap, vilket alltså innebär att det finns ideologiska skillnader inte bara mellan män och kvinnor i form av ett könsgap, utan även mellan olika generationer män och kvinnor. (Norris, 1998 s 156).

Att unga kvinnor och äldre män faller in i samma kategori kan tyckas vara paradoxalt och är något som förbryllar mig. Vad är det som gör att unga kvinnor ideologiskt sett till synes har så mycket gemensamt med män i äldre generationer när deras position i samhället är så olika? Att äldre män och unga kvinnor har samma ideologiska hemvist behöver dock inte nödvändigtvis innebära att de intar positionen av samma anledningar. I år 2006 års riksdagsval var en övervägande del av vänsterpartiets väljare kvinnor, samtidigt som fler män röstade på socialdemokraterna (Holmberg & Oscarsson 2008, s 296). Båda partierna befinner sig ideologiskt till vänster men har olika hjärtefrågor. Motsvarande resonemang kan givetvis föras kring kvinnor i äldre generationer och män i yngre generationer som ideologiskt placerar sig till höger på skalan. Kristdemokraterna är till exempel ett parti som kvinnor röstar på i högre utsträckning än män, medan moderaterna har starkas stöd bland manliga väljare (Holmberg & Oscarsson 2008, s 296). Eftersom partival är ett uttryck för ideologisk position är resultatet en indikation på att kvinnor och män fokuserar på olika aspekter av begreppen vänster och höger och har intagit sin ideologiska position utifrån skilda kriterier.

Många av de studier som tidigare gjorts angående könsgapet och könsgenerationsgapet fokuserar inte huvudsakligen på den ideologiska hemvisten som jag ämnar undersöka, utan på väljarbeteende, hur individer i olika grupper röstar¹. Ambitionen med denna uppsats är därför på sätt och vis annorlunda. Syftet är att komma ner på ett dju-

¹ Se exempelvis Burden 2008, Norris 1996 och 1998 samt Ondercin 2003.

pare plan och undersöka de yngsta och äldsta väljarnas ideologiska placering på vänster-högerskalan för att se om det finns några skillnader mellan könen i olika generationer. Jag vill undersöka om det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare.²

1.1. DISPOSITION

Uppsatsen består sex kapitel. I inledningen har problemområdet specificerats och uppsatsens övergripande syfte presenterats.

I kapitel två behandlas den forskning som ligger till grund för min studie. Där ges en teoretisk referensram dels till väljarbeteende och vänster-högerskalan i stort, men även till det specifika könsgenerationsgapet.

Efter det att den teoretiska referensramen behandlats kommer uppsatsens syfte och frågeställningar presenteras mer ingående, det görs i kapitel tre.

Det fjärde kapitlet är avsatt till att diskutera avgränsningar, val av material samt operationaliseringar. Där motiveras även de metodologiska avvägningar som gjorts för att genomföra undersökningen.

Resultaten av undersökningen redovisas i kapitel fem. Med utgångspunkt i tabeller och diagram kommer det att föras en diskussion kring om det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare.

För att knyta ihop säcken finns de viktigaste slutsatserna sammanfattade i ett sjätte kapitel. Där diskuteras även uppsatsens och vilken typ av studier som skulle kunna göras i framtiden för att få ökad kunskap om könsgenerationsgapet.

² Se kap 3 s 20 för närmare presentation av syfte samt frågeställningar.

2. TIDIGARE FORSKNING

För att kunna undersöka om det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare och vad det i så fall består av behöver jag en teoretisk grund för min analys. Till att börja med går jag igenom den traditionella svenska forskningen kring väljarbeteende. Vänster och höger är den ideologiska skala jag avser att koppla mina resultat till, därför följer sedan en genomgång av vilka innebörder dimensionen ges. Därefter tar jag upp en del av den feministiska kritik som har riktats mot den traditionella forskningen kring väljarbeteende. När jag har gått igenom grundstenarna i teoriblocket är det dags att introducera och resonera kring begreppet könsgap och generation som ligger till grund för förståelsen av könsgenerationsgapet, som således blir den sista pusselbiten.

2.1 VÄLJARBETEENDE I SVERIGE

Forskning kring väljarbeteende är ett bra hjälpmedel för att komma åt individers ideologiska hemvist. Hur människor röstar har nämligen ett nära samband med deras ideologiska position. Det parti en person väljer att rösta på ska ju i största möjliga mån vara så nära individens ideologiska ställningstaganden som möjligt. Här följer därför en genomgång av för den föreliggande studien relevant forskning inom området.

2.1.1. Den sociologiska modellen

Redan i unga år börjar individen forma sin politiska identitet. En grund för hur politik uppfattas skapas via socialiseringsprocesser som exempelvis pågår i hemmiljön, i skolan och bland kamrater. (Holmberg 2000, s 48). Socialiseringsprocesserna är ett viktigt inslag i den sociologiska modellen som anses ha hög förklaringskraft för individers politiska medvetande. Teorin innebär att människor i olika socioekonomiska grupper har skilda intressen eftersom de lever i olika miljöer där individerna utvecklar starka band av samhörighet till varandra. I förlängningen innebär det att människor med likartad socioekonomisk bakgrund tenderar att rösta efter sina gruppintressen. (Holmberg 2000, s 59). Medborgarna kan grupperas enligt sociala skiljelinjer. Några av dem som forskarna har tilldelat störst förklaringskraft för partival är klass, yrke,

utbildning, religiositet, region och anställningssektor. (Holmberg & Oscarsson 2004, s 52-68). Människor i de olika kategorierna förväntas alltså rösta enligt vissa mönster beroende på vilka egenskaper de besitter. Alla dessa skiljelinjer är traditionella och det kan diskuteras hur stor roll exempelvis klass och religiositet spelar i dagens Sverige. Frågor om klass och religion är två exempel på vad som traditionellt har ansetts vara orsakerna till det ideologiska könsgapet med män till vänster om mer konservativa kvinnor. (Duverger 1955, s 66).

Många av de traditionella skiljelinjerna kan uppfattas som förlegade eftersom de inte är något ständigt närvarande i människors politiska medvetande i nutid, men är ändå viktiga för förståelsen av väljarbeteende. Förändringen går dock långsamt eftersom politisk socialisation, preferenser och värderingar ärvs av yngre generationer. En följd av arvet är exempelvis att klassaspekten fortfarande anses vara relevant i forskningssammanhang, även om metoderna för att komma åt kärnpunkten har anpassats. Det politiska klimatet är emellertid inte statiskt, varje tid har sina karaktäristiska drag vilket bidrar till förnyelse. (Holmberg & Oscarsson 2004, s 50-2).

Klassröstning är den sociala skiljelinje som historiskt sett har tillskrivits störst förklaringsgrad, men dess relevans för partival har minskat på senare år. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 224). Tydliga samband där klassaspekten tar sig uttryck hittas dock fortfarande om väljarna delas upp i yrkeskategorier, anställningssektor och ekonomiska resurser. Vänsterpartiet och miljöpartiet har exempelvis starkt stöd bland studerande, socialdemokraterna bland arbetare och moderaterna hos småföretagare och anställda inom den privata sektorn. Mönstret verkar ha hållit i sig sedan 1950-talet då de första Valundersökningarna gjordes. (Holmberg & Oscarsson 2004, s 56-64).

Inom den traditionella väljarforskningen har dessa traditionella skiljelinjer sällan undersökts med hänsyn till kön och ålder som också skulle vara intressanta skiljelinjer att studera. Ofta görs separata redovisningar för kön och ålder som en standardkontroll, men det problematiseras sällan vidare³. I Valundersökningen år 2006 visar det sig till exempel att vänsterpartiet, miljöpartiet och kristdemokraterna hade starkast stöd bland kvinnor, medan männen i högre grad röstade på socialdemokraterna, folk-

³ Se tex Holmberg & Oscarsson 2004 s 47 för separat redovisning av kön respektive ålder.

partiet och moderaterna. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 296). Socialdemokraterna och moderaterna hade starkast stöd bland äldre väljare medan miljöpartiet hade sitt stöd bland de yngsta väljarna. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 308-10). Eftersom det finns vissa köns- och generationsskillnader i partival skulle det vara intressant att studera dem mer konsekvent som sociala skiljelinjer. Sedan de första mätningarna 1948 har många partier gått från att ha en större del manliga väljare till en övervägande del kvinnliga väljare och tvärt om. Generationstillhörighet som komplement till könsaspekten verkar alltså kunna bidra till förståelsen för vilken typ av individer som röstar på ett visst parti.

Syftet med uppsatsen är att kartlägga ett eventuellt ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare. Holmberg och Oscarsson har emellertid främst fokuserat på partival i sina studier och inte på ideologi. Ideologisk ståndpunkt och partival är nära sammankopplade då valet av parti är ett uttryck för ideologiska ställningstaganden. Partival går att mäta direkt medan ideologisk hemvist är en subjektiv uppfattning som inte är lika lätt att komma åt. Eftersom det svenska partisystemet är tydligt förankrat i den vänster-högerideologiska dimensionen och har varit det under en lång tidsperiod finns stora möjligheter att sammankoppla forskning kring partival och ideologi.

2.2 VÄNSTER-HÖGERDIMENSIONEN

För att utreda vad kvinnor och män i olika generationer har för ideologiska preferenser krävs ett enhetligt mått att utgå från. Vänster-högerdimensionen är djupt etablerad både hos de svenska medborgarna, i den svenska politiska debatten samt inom forskarkåren och är därför den skala som används för att mäta ideologisk hemvist i denna studie. I det här avsnittet är avsikten att utreda vad begreppen vänster och höger betyder. Vänster-högerskalan har använts för att dikotomisera politik i över två hundra år. (Bobbio 1994, s 23-4). Hos svenska medborgare är dimensionen synnerligen vedertagen, över 90 procent av de svenska väljarna kan placera in både sig själva och riksdagspartierna på skalan. Historiskt sett har andelen rört sig inom intervallet 85-95 procent. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 250, 254). Trots att höger och vänster från början kommer från något så trivialt som hur de politiska grupperna satt i den franska

nationalförsamlingen under franska revolutionen har begreppen fått starka innebörder som lever kvar än idag och har en betydelse i sig själva. (Demker 1996, s 14-5).

2.2.1. Vänster och höger i teorin

Forskningen om ideologiskt vänster och höger tyder på att dimensionen innehållsmässigt har varit stabil över tid. Stabiliteten undersöks med hjälp av kontroller av subjektiv ideologisk hemvist mot sakfrågeåsikter som anses vara vänster-högerladdade. Framför allt har fyra konfliktdimensioner urskiljts som centrala för västeuropeiska länder. De berör positiv eller negativ inställning till om produktionsmedel ska vara statligt eller privat ägda, statlig ekonomisk planering, välfärdsomfördelning från rika till fattiga och expansion av sociala välfärdsprogram. (Oscarsson 1998, s 234-5). Konfliktdimensionerna känns igen när svenska forskare definierar vänsterhögerskalan. 1977 beskrevs den som ”graden av statligt inflytande över ekonomin” (Petersson 1977, s 101) och år 1990 som ”statens förhållande till det privata näringslivet” (Gilljam & Holmberg 1990, s 276).

Det är intressant att se att definitionerna överrensstämmer så väl eftersom forskningsresultaten har presenterats med drygt 20 års mellanrum och därtill ur både internationell och svensk aspekt. Oscarssons resultat pekar också på att innehållet i den svenska vänster-högerdimensionen i allt väsentligt har varit detsamma under perioden som hans studie avser. (Oscarsson 1998, s 236). Valundersökningen år 2006 visar på samma resultat. Det mest centrala i vänster-högerdimensionen är fortfarande frågor som berör ekonomi och statens förhållande till det privata näringslivet. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 254). Samtliga definitioner som har urskiljts är dock exempel på vad som traditionellt sett varit manliga intresseområden. Frågor om omsorg, reproduktion och religion som brukar betraktas som kvinnors intressen lyser däremot med sin frånvaro. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 65, 69). En anledning kan vara att de länge ansågs vara privata och inte politiska.

Men händer inget nytt i vänster-högerdimensionen? Samhället i stort förändras ju, och det vore väl märkligt om en hel åsiktsdimension vore helt statisk. Jo, visst utvecklas vänster-högerskalan, det märks främst vid analys på sakfrågenivå. Till exempel hade

kärnkrafts- och miljöfrågorna blivit mer vänster-högerideologiskt laddade i valet 2006 än vad de var på 80-talet. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 255). Bobbio använder just den gröna rörelsen för att exemplifiera hur nya frågor anpassas till vänster-högerskalan. Alla partier i nutid förhåller sig på ett eller annat vis till miljöfrågor utan att ha genomfört några större förändringar i sin politiska dagordning på andra områden. (Bobbio 1994, s 35). Miljödimensionen är annars känd för att vara den ideologiska dimension som avviker mest från vänster-högerdimensionen, åtminstone på det abstrakta planet. Men när det handlar om rena sakfrågor upptäcks starka samband med den ideologiska vänster-högerpositionen. (Oscarsson 1998, s 287). Bobbio menar att den gröna dimensionen, som trots att den radikalt avviker från vad som traditionellt sett har klassificerats som vänster och höger, kommer att införlivas i och förstärka vänster-högerdimensionen snarare än att göra den otidsenlig. (Bobbio 1994, s 36). Eftersom nya frågor kan anpassas till konfliktstrukturen skulle det vara intressant att se om unga väljare skiljer sig från äldre och om det därtill finns könsskillnader.

2.2.3 Vänster och höger i svensk kontext

I den svenska politiken har vänster-högerdimensionen en näst intill ohotad roll som dominerande politisk skiljelinje enligt Oscarsson som i sin doktorsavhandling (1998) undersöker hur svenska väljare placerar sig själva ideologiskt. Även om dimensionen innehållsmässigt i princip är oförändrad har en förskjutning av hur svenska väljare placerar sig på vänster-högerskalan ägt rum. De tidigaste mätningarna från år 1948 visar att 43 procent identifierade sig som vänster medan enbart 31 procent såg sig själva som höger. Majoriteten av de svenska väljarna positionerade sig till vänster ända fram till valet 1985 då flest väljare för första gången angav att de ideologiskt stod till höger. Endast två gånger sedan dess, vid valåren 1994 och 2002, har fler väljare uppgivit att de står till vänster, men då med mycket små marginaler. De största ideologiska skillnaderna som har uppmätts under mätperioden var vid valen år 1991 samt år 2006. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 250). En faktisk opinionssvängning verkar alltså ha ägt rum bland svenska väljare.

Analyserna som det hänvisas till ovan är utförda med avseende på den svenska väljarkåren i stort. När ideologisk placering studeras med utgångspunkt i könsskillnader

visar det sig att kvinnor sedan 1982 allt oftare placerar sig till vänster. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 57). Dessutom vet vi att kvinnor och män röstar annorlunda än 1948. Eftersom väljarbeteende sätts i tidig ålder och sällan förändras är det rimligt att anta att de äldre generationernas väljare röstar som de alltid gjort medan det är de yngre som fördelar sig enligt nya mönster. Med dessa förändringar i åtanke är det intressant att undersöka hur stor del som kan förklaras av ett ideologiskt könsgenerationsgap.

Vänster-högerskalan som ideologisk dimension har utsatts för en hel del kritik, bland annat från genusinriktade forskare, eftersom den först och främst fångar upp traditionella ideologiska frågor. Risker finns att frågor som hör till andra dimensioner inte uppmärksammas och därför avfärdas som mindre viktiga. Även om vänster-högerskalan är anpassningsbar är det inte säkert att den räcker som ideologisk dimension för att fånga upp alla viktiga ideologiska skiljelinjer. Många politiska frågor går att anpassa till skalan, men nya politikområden eller frågor som av någon anledning inte erkänns som politiska kanske ignoreras. Forskare med feministiskt förhållningssätt till problematiken menar även att det finns en risk att sättet frågorna är ställda på i traditionellt utformade väljarundersökningar leder till olika svar från män och kvinnor. (Campbell 2004, s 31).

Vänster-högerskalan får anses vara ett tillräckligt bra verktyg för att undersöka om det finns några ideologiska skillnader mellan kvinnor och män i olika generationer. Eftersom svenska Valundersökningar visar att omkring 90 procent av väljarna kan placera in både sig själva och riksdagspartierna på vänster-högerskalan anser jag att den är ett fungerande mått att utgå från. Om det visar sig att unga kvinnor och äldre män uppfyller de teoretiska förväntningarna och faktiskt placerar sig till vänster på skalan vill jag veta om de har tagit fasta på olika aspekter av vad de fastnade för i vänsterbegreppet när de landade i sin ideologiska position.

2.3. FEMINISTISK SYN PÅ TRADITIONELL VÄLJARFORSKNING

Forskningen kring väljarbeteende är ett av de statsvetenskapliga områden som har utsatts för mest kritik av genusforskare. Trots påståenden som att "(k)vinnorna är på

väg att bli helt politiskt jämställda” (Petersson et al, 1998, s 94) finns de som inte alls instämmer i bilden som förmedlas av Petersson. Eduards har kritiserat väljarforskningen ur en genusaspekt och menar att kön förnekas som politisk dimension i svensk politik. (Eduards, 2002, s 17). Därför anser hon att det är viktigt att gräva djupare i vad som anses vara etablerade sanningar och ifrågasätta dem. Forskningsrapporter som är skrivna i traditionell anda utgår från en manlig norm och det är viktigt att vara medveten om vilka konsekvenser det får i till synes neutrala frågeställningar. Kvinnors handlingsmönster ställs i relation till männens och inte tvärt om vilket hade varit lika riktigt. Ett exempel som används för att beskriva detta är att kvinnor bestämmer vilket parti de ska rösta på senare än män. Forskningsfrågan blir då varför kvinnor bestämmer sig senare än män, vilket alierar kvinnor som grupp, när frågan lika gärna hade kunnat vara hur det kommer sig att männen fattar sitt beslut så tidigt. (Eduards 2002, s 38).

Även Burden uppmärksammar problematiken med att sätta kvinnor i relation till män. Han har granskat medias fokus på könsgapet i USA och funnit att hela 93 procent av all medial rapportering de senaste tjugo åren har fokuserat på kvinnors särställning snarare än männens. Följden av detta blir inte bara att myten om kvinnan som annorlunda upprätthålls, rapporteringen fungerar även som en självuppfyllande profetia som bidrar till att reproducera gamla mönster. (Burden 2008, s 58-9).

Sättet att ställa kvinnor i relation till männen istället för att se dem som två jämlika grupper går lång tillbaka i väljarforskningen. I Duvergers bok ”The Political Role of Women” från år 1955 finns en rad exempel på sådant förhållningssätt⁴. Vad Eduards och Burden vill lyfta fram är att vi går miste om ett viktigt perspektiv om forskningen fortsätter att drivas i traditionell anda. Om forskarna istället vänder på resonemanget uppdragas en mängd nya infallsvinklar. Kvinnor organiserar sig mindre traditionellt än män vilket innebär att fokus skulle kunna vara på att kvinnor förnyar och utvecklar politiken istället för att peka ut dem som annorlunda. Politiskt aktiva kvinnor betraktas som ”kvinnliga politiker” medan politiskt aktiva män istället bara är ”politiker”. (Eduards 2002, s 37-9). Fortsätter forskningen i gamla invanda spår finns det risk att

⁴ För exempel, se exempelvis s 14 för resonemang kring hur mycket vanligare det är att kvinnor inte röstar jämfört med män, s 45 för problematisering av vilken typ av partier kvinnor röstar på, s 77 för en diskussion om vad som särskiljer kvinnliga kandidater från manliga.

kvinnor även i framtiden kommer att betraktas som ”det andra könet”. (de Beauvoir 1949, s 26).

Min avsikt med den här studien är inte att klanka ner på den traditionella forskningen. Genom att uppmärksamma var den traditionella forskningen har sina brister vill jag visa att ett genusperspektiv kan tillföra mycket och hjälpa oss att förstå vår omvärld bättre. Eduards kallar det för att *synliggöra* skillnad, i motsats till att *göra* skillnad (Eduards 2002, s 22).

Väljarforskning bygger mycket på statistik och siffror, det är lätt att ledas till att tro att de är neutrala. Det handlar om att granska vad det är för frågor som ställs till materialet, forskarkåren präglas också av den av rådande föreställningar om könsskillnader. Kvinnor och män ges ofta olika roller inom både politiken och forskning om politik, där kvinnor ses som passiva, deras eventuella närvaro betraktas i hög grad som ett könsintresse medan de närvarande männen är en slags idealtypisk medborgare vars roll inte behöver problematiseras. (Eduards 2002, s 17-24).

2.4. KÖNSGAPET

Könsgenerationsgapet innebär i korthet att män och kvinnor i olika generationer ideologiskt identifierar sig själva på olika sätt enligt ett givet mönster. Mer specifikt är det jag avser undersöka om det stämmer att äldre män och unga kvinnor ideologiskt placerar sig själva till vänster och om äldre kvinnor och yngre män samtidigt anger att de ideologiskt hör hemma till höger på vänster-högerskalan. Ursprungligen uppmärksammades enbart skillnader mellan könen av forskare, ett mönster som sedan har problematiserats vidare genom att lägga till ålder som en förklaringsfaktor. För att förstå vad generationsaspekten har tillfört teorin om det ideologiska könsgapet krävs alltså först en förståelse av eventuella skillnader mellan kvinnor och män, samt generation. Därför följer först en redogörelse av forskning och problematisering kring könsgapet i sig innan jag går vidare till generationstillhörighet för att slutligen föra en fördjupad diskussion kring könsgenerationsgapet.

2.4.1. Definitioner

Själva termen könsgap myntades så sent som år 1980 i USA av National Organization for Women för att beskriva skillnaden mellan hur många kvinnor och män som röstade på Reagan i presidentvalet. (Ondercin 2003, s 5). Könsgapet är ett relativt outforskat område inom den statsvetenskapliga disciplinen, störst uppmärksamhet fick frågan under 1980-talet. (Studlar et al. 1998, s 781). Termen ”könsgap” är en beteckning som används allmänt för att synliggöra skillnader mellan kvinnor och män. (Norris 1999, s 151). Därför gäller det att vara vaksam eftersom min avsikt är att titta på ideologiska skillnader, inte skillnader i väljarbeteende.

Norris är en av de forskare som har fördjupat sig mest i könsgapet. Hennes teoretiska definition ligger till grund för hur jag identifierar könsgenerationsgapet. Norris uttrycker det som ”(...) difference between women and men in their voting choice, wether in a left-wing or right-wing direction.” (Norris 1996, s 333). När Norris använder termen könsgap menar hon könsskillnaden i antalet röster mellan Conservative och Labour. Fenomenet kan enligt Norris uttryckas i formeln: $Köns\ gap = kvinnor (\% höger - \% vänster) - män (\% höger - \% vänster)$ (Norris 1996, s 333)⁵. Oskarson och Wängnerud använder sig av en liknande formel, men då direkt tillämpad på ideologi där de mäter ideologisk balans genom att subtrahera andelen högeridentifierade från andelen vänsteranhängare. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 56).

2.4.2. Kvinnors politiska roll – en tillbakablick

Kvinnor har traditionellt beskrivits som mindre politiskt intresserade, mindre benägna att rösta och allmänt mer konservativa än män, det vill säga, om de inte röstade likadant som sin make. (Duverger 1955 s 45). Det beror på att kvinnor socialiserades till en apolitisk roll. (Oskarson & Wängnerud, 1995, s 35-6). Flera tänkbara förklaringar finns till varför kvinnor i mitten av 1900-talet ansågs vara ointresserade av politik. Kvinnor stod länge utanför arbetsmarknaden, de var hemmafruar som skötte familj och hushåll. De områden som ansågs vara politiska berörde klass, ekonomi och ar-

⁵ Jag har bytt ut de engelska beteckningarna ”Conservative” och ”Labour” mot svenskans ”höger” respektive ”vänster” eftersom jag i min undersökning kommer att utgå från ideologiska skillnader snarare än skillnader mellan olika partier. (Norris 1996, s 336-7). Vidare kommer jag att lägga till en åldersvariabel för att komma åt könsgenerationsaspekten.

betsförhållanden. Alla var de områden som i första hand hade att göra med männens vardag, vilket distanserade kvinnorna. (Oscarsson 1998, s 234-5). För att undersöka om dessa mönster har ändrats och hur de ser ut på 2000-talet kommer ett antal politiska frågor som förekommer i samhällsdebatten att analyseras utifrån olika grupperingar av kön, ålder och ideologi i denna undersökning. Både frågor som rör vad som skulle kunna klassas som manliga respektive kvinnliga intressen kommer att behandlas, som exempel kan sysselsättningen och hälso- och sjukvården nämnas.

2.4.3. Empiriska undersökningar av könsgapet

Även om denna studie fokuserar på ett ideologiskt köns generationsgap bland svenska väljare har jag nytta av forskning som gjorts i andra länder och politiska kontexter. I en studie med material från Australien, nio europeiska länder och USA visat sig att kvinnor som förvärvsarbetar är mindre benägna att placera sig själva till höger på den ideologiska vänster-högerskalan. (Norris 1998, s 256). Bland svenska väljare kan ett liknande mönster iakttagas. Svenska kvinnor började inte förvärvsarbete i större utsträckning förrän under 1960- och 70-talen, då främst inom reproduktiva yrken som har att göra med vård och utbildning inom den offentliga sektorn. Att dessa yrken gick från att vara oavlönade till att klassas som förvärvsarbete innebär dels att arbetsmarknaden sedan dess har varit kraftigt könssegregerad, men också att frågor som berör reproduktion och omsorg har fått större utrymme inom politiken. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 37). Förändringen har inneburit att en majoritet av Sveriges kvinnliga väljare positionerar sig till vänster istället för till höger. År 1994 var det ideologiska köns gapet nio procentenheter. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 57).

Anledningen till att skiftet har tagit så lång tid är trögrörligheten i de så djupt rotade ideologiska värderingarna. För att kontrollera att det faktiskt har skett en ideologisk förskjutning tas sakfrågor med i analysen. En definition av ideologi är just "(...)sammanhängande åsikter i centrala politiska sakfrågor" (Oskarson & Wängnerud 1995, s 56). Sedan 1980-talet har svenska väljare oftare angivit att de placerar sig själva till höger på den ideologiska vänsterhögerskalan (Holmberg & Oscarsson 2008, s 250). Den förändringen beror mer på att männen har lagt större vikt vid frågor av högerideologisk natur än att kvinnor har börjat värdera vänsterfrågor högre. (Oskarson

& Wängnerud 1995, s 57). Det är viktigt att ha ett objektiva angreppssätt när människors beteende granskas i linje med Eduards resonemang, ofta framställs kvinnor som avvikande från männen, men här verkar det vara männen som avviker från kvinnorna.

Åsikter i politiska sakfrågor antas ha en viktig roll inom väljarforskningen och framförallt när ideologisk hemvist ska analyseras. Den högst subjektiva placeringen kontrolleras därför mot åsikter i sakfrågor. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 255). I Sverige har det visat sig att skillnaderna är små mellan kvinnor och män samt att kvinnor generellt sett har färre åsikter än män. Kvinnor antas vara mer intresserade av frågor som berör reproduktion medan männen i första hand anger frågor som handlar om produktion som viktiga. Förmodligen kan skillnaden härledas till kvinnors och mäns socialisering och socioekonomiska förutsättningar. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 63-69).

Vid en genomgång av de Valundersökningar som har gjorts i Sverige sedan 1948 visar det sig att det både historiskt och i nutid finns statistiskt säkerställda skillnader, om än inte särskilt stora, mellan hur män och kvinnor röstar. De första mätningarna går i linje med Duvergers antaganden, kvinnor var mer benägna att rösta borgerligt. Det traditionella könsgapet, att kvinnor röstar mer konservativt än män, var som störst år 1952 och 1964 med 16 procentenheter. Könsgapet minskade sedan till och med år 1976 varefter det åter har ökat och sedan 1980-talet också vänt vilket har fått följden att kvinnor är benägna att rösta på vänsterpartier än män. Allra störst var könsgapet i partival valåren 1994 och 1998 med 20 respektive 25 procentenheter⁶. Vid det senaste riksdagsvalet hade skillnaden minskat till tolv procentenheter. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 296). Frågan är dock om denna minskning beror på att kvinnor och män faktiskt har blivit mer lika varandra, eller om det beror på att de döljs av generationsskillnader.

⁶ Skillnaderna mellan kvinnors och mäns partival beräknas genom att summera absolutvärdena av balansmått för respektive parti. Balansmåttet anger om partiets väljare är överrepresenterade av antingen kvinnor eller män. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 296).

2.5. GENERATIONSASPEKTEN

Inom teoribildningen för väljarbeteende betonas det ofta att väljarbeteende är något som bestäms i tidig ålder och sällan förändras. Eftersom det är så djupt rotat hos väljarna är det kanske inte konstigt att det tog lång tid innan forskare började studera hur eventuella generationseffekter interagerar med könsgapet. Om min undersökning kan visa att kvinnor och män fördelar sig enligt givna mönster i olika generationer finns alltså ett könsgenerationsgap bland svenska väljare.

Ungdomstiden anses vara viktig när en individs politiska åsikter formas. Framst brukar det motiveras med att unga har relativt lite livserfarenhet att utvärdera intryck ifrån och därmed påverkas mer än äldre personer trots att de lever i samma kontext. Särskilt viktig för denna formningsprocess är naturligtvis familjen där samma grundtanke återkommer och får nytt liv i yngre generationer. (Carle 2000, s 40).

Samtidigt som väljarbeteende kännetecknas av stabilitet har väljarrörligheten ökat på senare år. I en studie baserad på ålderskohorter, där samma åldersgrupp följs upp i en serie på varandra följande undersökningar, har det visat sig att svenska väljare blir något mer höger ju äldre de blir. Framför allt kan en förskjutning åt höger iaktas bland pensionärer. (Holmberg 2003, s 59-60). De åldersgrupper som det kommer att fokuseras på i denna studie, där ett eventuellt ideologiskt könsgenerationsgap ska kartläggas, är dels de unga svenskarna mellan 15 och 29 år, dels en pensionärsgrupp i åldrarna 65 till 80 år⁷. Holmbergs resultat, som visserligen bara bygger på data till och med år 2001, är då relevant att ha i åtanke.

Eftersom ideologiska preferenser förändras så långsamt är det befogat att undersöka vad generationstillhörighet kan tillföra teorierna om könsgapet. Det är förmodligen så att kvinnor och män i de äldsta generationerna fortfarande identifierar sig så som de gjorde i sin ungdom och att förändringarna snarare kan tillskrivas de yngre generationerna.

⁷ Se avsnitt 4.3.2. Ålder s 26 för motivering av varför dessa grupper valts ut.

2.6. KÖNSGENERATIONSGAPET

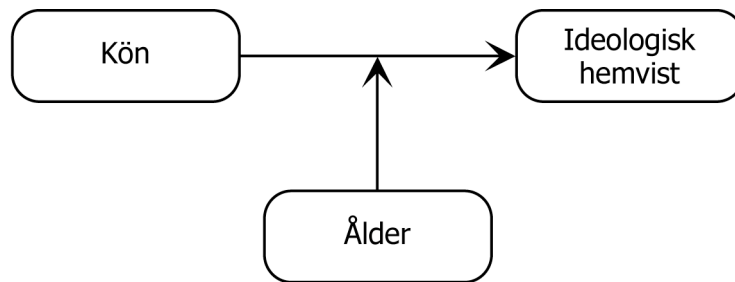
I takt med kvinnor har fått större handlingsutrymme har könsgapet precis som i Sverige minskat i många länder, ibland så mycket att det har bytt riktning. (Studlar et al. 1998, s 780). Ett könsgap som har bytt riktning och kvinnor definierar sig själva som längre till vänster än männen brukar kallas för det moderna könsgapet. (Norris 1999, s 154). Om ett mönster där äldre väljare fördelar sig enligt det traditionella könsgapet och unga väljare enligt det moderna kan utläsas finns det ett köns generationsgap.

Det finns goda skäl att anta att kombinationen av kön och generation kan bidra till förståelsen av ideologisk hemvist. Även om samhället på många sätt är mer jämställt och vad som kallas kvinnors intresseområden har erkänts som politiska är det långt kvar tills skillnaderna är utsuddade. Med tanke på hur djupt rotat vad som uppfattas som kvinnligt och manligt är, är det föga troligt att de minskande skillnader som har påvisats i samband med köns gapet verkligen tyder på svenska kvinnor och män har blivit helt politiskt jämställda. Snarare torde det grunda sig i något annat. Det jag vill undersöka med min uppsats är om det som tidigare syntes i form av ett köns gap framträder tydligare när modellen kompletteras med generationsaspekten.

Könsskillnaderna i partival framträder tydligare när ålder inkluderas i modellen, och de har visat sig vara allra störst i den yngsta åldersgruppen bestående av 18-25-åringar. (Oskarson & Wängnerud, 1995, s 78). Frågan jag är intresserad av är om skillnaderna är djupare grundade och återfinns när det istället är ideologisk hemvist som studeras. Rent teoretiskt är det svårt att bilda sig en uppfattning om hur det ligger till eftersom så få studier har gjorts kring köns generationsgapet i allmänhet och kring dess ideologiska operationalisering i synnerhet. Traditionell forskning kring väljarbeteende och vänster-höger som ideologisk dimension bidrar med värdefull kunskap om vilka faktorer som inverkar, men kommenterar aldrig direkt köns generationsgapet.

Holmberg och Oscarsson har gjort en sammanställning över hur mycket olika socio-ekonomiska faktorer påverkar partivalet från år 1956 till och med 2002. De undersöker enbart ålder och kön var för sig och kommer fram till att de samband som finns är mycket svaga för båda kategorierna, men de är trots allt statistiskt signifikanta. Dessa två faktorer enskilda förklaringskraft har dessutom ökat under den drygt femtio år

långa mätperioden vilket motiverar en mer djupgående undersökning. (Holmberg & Oscarsson, 2004, s 47). Holmbergs och Oscarssons resultat bygger enbart på bivariata analyser vilket motiverar min undersökning som innebär att jag tittar på könsgenerationsgapet, där könstillhörigheten kontrolleras mot individens ålder. Det jag vill undersöka är hur ideologi påverkas när *både* kön och generation tas med i modellen. Sambandet illustreras i figuren nedan.

Figur 1: Könsgenerationsgapet

3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka svenska medborgares ideologiska placering på vänster-högerskalan utifrån en köns- och generationsaspekt.

Könsgenerationsgapet är ett forskningsområde som relativt nyligen uppmärksammats. Från början studerades ett enkelt könsgap som har förskjutits i takt med att samhället och kvinnors och mäns traditionella roller har förändrats. Det finns dock mycket lite forskning kring ett ideologiskt könsgenerationsgap, särskilt i den svenska kontexten. Första uppgiften blir därför att undersöka om det överhuvudtaget finns bland svenska väljare. Första frågeställningen lyder:

Går det att tala om ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare?

Det traditionella könsgapet med kvinnor till höger och män till vänster ideologiskt sett har förmodligen inte förändrats över en natt utan har skett gradvis. Tidigare forskning kring väljarbeteende har visat att det grundar sig i faktorer som är mycket svåra att förändra. Om det visar sig finnas ett ideologiskt könsgenerationsgap är det befogat att fortsätta undersökningen och studera hur det har utvecklats över tid bland svenska väljare. Uppsatsens andra frågeställning syftar till att bringa klarhet i just detta:

Hur har könsgenerationsgapet, om det visar sig finnas, utvecklats över tid?

Många forskare är ense om att vänster-högerskalan är det bästa verktyget som står till buds för att undersöka individers ideologiska hemvist. Nästan alla politiska frågor kan anpassas till dimensionen. Det är både en styrka i form av att det blir en enhetlig dimension som de allra flesta väljarna förstår, samtidigt som det också är en svaghet då betydelsen av vänster och höger kan uppfattas som diffus. I tidigare avsnitt framgår det att det förefaller troligt att kvinnor och män i olika generationer lägger olika vikt vid olika frågor när de definierar sin egen ideologiska position. Därför är det intressant att undersöka om traditionella vänster-högerfrågor uppfattas likadant bland den yngsta och den äldsta generationen. Den tredje och sista frågeställningen är därför:

Om ett könsgenerationsgap kan iakttas, är det så att väljarna uppfattar politiska vänster-högerfrågor på samma sätt, och finns det några skillnader i vilka av dessa frågor som anses vara viktiga?

Tanken är att denna studie ska bidra med ny kunskap till forskningen kring väljarbeteende. Med tanke på hur begränsad forskningen är kring det ideologiska könsgenerationsgapet, framför allt i den svenska kontexten, är den inomvetenskapliga relevansen hög. Det är viktigt att förstå vad den ideologiska hemvisten består av för att kunna förstå varför olika grupper skiljer sig åt. I uppsatsen är angreppssättet ett annat jämfört med den traditionella forskningen eftersom interaktionen mellan köns- och generationseffekter studeras.

4. MATERIAL OCH METOD

Kapitlet är till för att ge läsaren en introduktion till de resultat som senare redovisas. Först följer en motivering av olika val och definitioner som gjorts för att göra könsgenerationsgapet möjligt att studera. Därefter diskuteras det metodologiska angreppssättet.

4.1. AVGRÄNSNINGAR

År 1994 är ett viktigt årtal för forskningen kring könsgenerationsgapet. 1994 var det ideologiska könsgapet, det vill säga utan hänsyn till generationsaspekten, nio procentenheter. Kvinnorna var övervägande vänster med åtta procent medan högersidan vägde över för männen med en procent. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 57). Eftersom det är bekräftat i tidigare forskning att 1994 är det år då det ideologiska könsgapet var som störst i modern tid är det ett lämpligt år att ta avstamp i. Syftet med studien är att kartlägga ett eventuellt könsgenerationsgap och det förefaller lämpligt att utgå från det år då det enkla könsgapet var som störst för att sedan se hur det har utvecklats. Ytterligare ett skäl till varför 1994 används som startår i undersökningen är att det är det senaste året som ingår i Oskarsons och Wängneruds omfattande kartläggning av könsgapet. Visserligen diskuteras inte könsgenerationsgapet explicit, men det framgår att en förskjutning skett inom både kvinno- och mansgruppen från deras traditionella ideologiska placeringar. (Oskarson & Wängnerud 1995, s 38). Att börja tidigare än 1994 skulle vara att uppfinna hjulet på nytt. Denna studie kan därför på sätt och vis betraktas som ett komplement till en del av deras ambitiösa forskning kring kvinnors roll i svensk politik.

En annan avgränsning som har gjorts är att de undersökningsår jag valt är varje valår sedan 1994, det vill säga år 1994, 1998, 2002 och 2006. Flera överväganden föranleder det beslutet. Det som undersöks i denna studie är om det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare. Ideologisk placering är svårfångat eftersom det är en subjektiv bedömning men hänger nära samman med partisympati. Överensstämmelsen mellan ideologisk hemvist och partisympati har visat sig vara starkast vid valår vilket ett samband jag tänker dra nytta av. Dessutom genomförs un-

undersökningen under en strikt reglerad tidsperiod, det hade varit en alltför omfattande uppgift att ta sig an att systematiskt analysera varje år under den tolvårsperiod som studien avhandlar.

4.2. MATERIAL

Undersökningen kommer att baseras på material ur SOM-undersökningarna⁸. SOM-institutet är ett samarbete mellan Förvaltningshögskolan, Institutionen för journalistik och masskommunikation och Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Varje år samlas materialet till undersökningarna in via enkäter som skickas ut till respondenterna med post. Vilka som ska ingå i undersökningen bestäms utifrån ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen. (Nilsson 2007, s 459). Sannolikhetsurval är en bra metod för att välja ut vilka som ska ingå i en undersökning. Målet är att urvalet av individer ska likna ett Sverige i miniatyr. Det är naturligtvis omöjligt, men mätfelet som uppstår är orsakade av slumpen och inte systematiska. (Esaiasson et al. 2007, s 196). SOM-undersökningen uppfyller därmed de krav som ställs på undersökningar som används för att generalisera resultat som baseras på ett urval till hela populationen.

Egentligen består Riks-SOM-undersökningen av två separata enkäter som skickas ut där hälften av respondenterna får den ena enkäten och hälften får den andra enkäten. Vissa frågor ingick i båda enkäterna, exempelvis de som har med individens bakgrund att göra. De flesta av frågorna som används i denna studie hör till Riks-SOM I som fokuserar på politik och samhälle. (Nilsson 2007, s 459-60). I 2006 års undersökning ingick totalt 6050 respondenter. Svarefrekvensen för båda undersökningarna tillsammans var 55 procent vilket innebär att 3336 enkäter kom tillbaka ifyllda. (Nilsson 2007, s 466). För att kunna generalisera resultaten till hela populationen krävs det ett stort antal respondenter. Ett urval på 1000-1500 individer anses vara tillräckligt ur statistisk synvinkel (Esaiasson et al 2007. s 207). Antalet personer som svarat på Riks-SOM-undersökningen uppfyller därmed kraven för generaliserbarhet. Mina resultat som grundar sig på SOM-undersökningarnas data kommer alltså att kunna ge-

⁸ Förkortningen SOM står för samhälle, opinion, media. Materialet används med tillstånd av SOM-institutet.

neraliseras till populationen som respondenterna är valda från. Jag kommer att kunna uttala mig om svenska kvinnor och män i de utvalda åldersgrupperna.

Studien av hur det ideologiska könsgenerationsgapet har utvecklats kommer att göras över tid. Varje valår från och med 1994 kommer att granskas. Därför används även dessa års SOM-undersökningar. Urvalet har hela tiden gjorts på samma sätt vilket innebär att resultaten kommer att vara generaliserbara till populationen. År 1994 gjordes det en och inte två olika undersökningar. Svarsfrekvensen var 67 procent och 1704 ifyllda enkäter samlades in. (Rönström 1995, s 292). SOM-undersökningen år 1998 besvarades av 3561 personer, en svarsfrekvens på 69 procent, fördelade på två undersökningar. (Lithner 1999, s 405). År 2002 besvarades de två undersökningarna tillsammans av 3609 personer vilket resulterade i en svarsfrekvens på 65 procent. (Nilsson 2003, s 342). Samhällsvetenskapliga undersökningar som genomförs i form av postenkäter brukar ha en svarsfrekvens mellan 60 och 70 procent. (Rönström 1995, s 291). SOM-undersökningarna är alltså inga undantag.

Inom ramen för Göteborgs universitets verksamhetsområde samlas material in både via SOM-institutet och via Svenska Valforskningsprogrammet som genomför sina Valundersökningar i samband med allmänna val. (Svenska Valforskningsprogrammets hemsida, 2008-05-24). Vilket av materialen som skulle väljas var därför ett svårt beslut. Till slut föll valet på SOM-undersökningarna eftersom de genomförs varje år. Om det visar sig vara stora förändringar mellan två valår går det att kontrollera förändringen med de intilliggande åren för att se om det är en faktisk förändring som har skett stegvis eller om det är en slumpmässig variation. Enbart SOM-materialet gör sådana kontroller möjliga.

Utöver de rent metodologiska fördelar som uppnås är SOM-undersökningarna ett lämpligt material att utgå ifrån eftersom mycket av den forskning som ligger till grund för denna studie också de grundas på SOM-data. Därför kommer resultaten från denna undersökning att vara jämförbara med andra forskares resultat. Alternativet hade varit att använda det material som finns insamlat inom svenska valforskningsprogrammets Valundersökningar. Då hade det funnits möjlighet att generalisera längre tillbaka i tiden. Flera av de studier som används som teoretisk referensram har dessutom utgått från Valundersökningarna. Hade även jag valt att göra det skulle mina resultat lättare

kunna kopplas ihop med och bilda en helhet tillsammans med dem. Det är trots allt långt ifrån alla undersökningar som baseras på Valundersökningarna, SOM-institutet har högt anseende både inom forskarkåren och hos media, inte sällan kommer nyhetsrapporter som grundar sig i SOM-undersökningens insamlade material.

4.3. OPERATIONALISERINGAR

För att kunna undersöka om det finns ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare har jag valt ut relevanta frågor ur SOM-undersökningen. De är av blandad karaktär, i detta avsnitt motiveras valet av utvalda frågor samt operationaliseringar av dem.

4.3.1. Kön

Det första som bör motiveras är att jag har valt att undersöka ett ideologiskt könsgenerationsgap där kön definieras som kvinnor och män i traditionell mening. Att göra en sådan distinktion mellan män och kvinnor är dock inte helt oproblematiskt. Den som är någorlunda välbevandrad inom genislitteraturen vet att det talas om socialt respektive biologiskt kön. Många genusforskare hävdar att kön är en social konstruktion vilket skapar begränsningar för många individer⁹. I det för genusvetenskapen klassiska citatet ”Man föds inte till kvinna, man blir det” av Simone de Beauvoir fångas essensen i problematiken. (de Beauvoir 1949, s 325). Burden menar att könsgap, som översatts från engelskans term ”gender gap”, syftar på socialt kön och därmed är missvisande. Egentligen borde beteckningen vara ”sex gap” som istället fokuserar på biologiskt kön. (Burden 2008, s 55). Det är viktigt att komma ihåg att denna diskurs finns, i denna studie har jag dock valt att inte problematisera begreppet kön vidare. Kön kommer i denna undersökning alltså att behandlas som en proxyvariabel av biologiskt kön. Dels har denna avgränsning gjorts av utrymmesskäl, men också för att vara kumulativ. Begreppet könsgenerationsgap som har sitt ursprung teorin om könsgap är allmänt vedertaget inom forskarkåren och bygger just på den gängse nor-

⁹ För en introduktion till dessa tankegångar, se exempelvis Björk 1996, s 9-17 som resonerar kring vad det har betytt att vara kvinna i olika tider samt Hirdman 2001, s 32, 59 och 94 som beskriver hur det stereotypa genuskontraktet skapar förutsättningar för genusbunden rationalitet.

men om ett kvinnligt och ett manligt kön. Genom att hålla mig till den vedertagna definitionen av kön kan jag dra paralleller till och jämföra mina resultat med vad andra forskare har kommit fram till i sina undersökningar. När jag i resultatavsnittet undersöker könsgenerationsgapet kommer jag att använda mig av den konstruerade variabeln SEX som bygger på frågan ”Är du kvinna eller man?”¹⁰. Därefter har frågan kompletterats med registerdata där svar saknas.

4.3.2. Ålder

Könsgenerationsgapet tar hänsyn till både köns- och generationstillhörighet. Därför är generationstillhörighet nästa variabel som är viktig att operationalisera. Jag har valt att utgå från fasta åldersgrupperingar istället för att följa utvalda generationer över tid. För att komma åt ålder använder jag ännu en konstruerad variabel, nämligen ALDER9. I första hand utgår den från frågan ”Vilket år är du född?”¹¹ och har precis som SEX kompletterats med registerdata. Respondenterna har sedan delats upp i olika ålderskategorier. ALDER9 är från början fyrdelad i ålderskategorierna 15-29 år, 30-49 år, 50-64 år samt 65-80 år. Jag kommer att titta på yttergrupper i form av de yngsta respektive äldsta väljarna, alltså 15-29-åringar och 65-80-åringar. Totalt ingår alltså fyra grupper i analysen, kvinnor och män i åldrarna 15-29 samt 65-80. I SOM-undersökningarna 2002 och 2006 ingick respondenter i åldrarna upp till 85 år i urvalet. (Nilsson 2003, s 343, Nilsson 2007, s 459). År 1994 och 1998 var de äldsta dock inte äldre än 80 år (Rönström 1995, s 293, Lithner 1999, s 371). För att kunna göra jämförelser mellan åren har jag därför valt att inte inkludera 80-85-åringarna för åren 2002 och 2006.

Anledningen till att jag för både köns- och generationsaspekterna använder konstruerade variabler är att jag då inte får något svarsbortfall för dessa variabler vilket gör att min undersökning kan grundas på så många respondenters svar som möjligt. Det enda bortfall jag drabbas av är då det som uppstår om någon valt eller glömt att svara på någon av de frågor som ger uttryck för en åsikt.

¹⁰ I år 2006 års undersökning hade frågan nummer 118, år 2002 nummer 130, år 1998 nummer 112 och år 1994 nummer 71.

¹¹ I år 2006 års undersökning hade frågan nummer 119, år 2002 nummer 131, år 1998 nummer 111 och år 1994 nummer 70.

4.3.3. Ideologisk hemvist

Det jag är intresserad av att undersöka är om det finns ett ideologiskt köngenerationsgap bland svenska väljare. Ideologi är alltså min beroende variabel. För att fånga den ideologiska hemvisten har jag ur SOM-undersökningen valt frågan ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?”¹². Respondenterna fick välja bland olika alternativ på en femgradig skala som sträcker sig mellan alternativen ”Klart till vänster” och ”Klart till höger”. Utöver att koda bort de personer som antingen låtit bli att svara på frågan eller kryssat i flera alternativ kommer jag i vissa körningar att slå ihop de båda vänster- respektive högeralternativen för att tydliggöra skillnaden mellan de båda sidorna. En kommentar till detta krävs dock. I SOM-undersökningarna är det alltid fler respondenter som placerar sig till vänster på den ideologiska skalan än i Valundersökningarna. Vad det beror på är oklart, möjligtvis kan det ha att göra med att SOM-undersökningens svarsalternativ enbart sträcker sig över fem skalsteg medan Valundersökningarnas har hela elva svarsalternativ. Skillnaderna mellan de båda undersökningarna är förvisso små men de är systematiska, de har funnits alla valår då mätningarna genomförts samtidigt. (Holmberg 2003, s 58).

4.3.4. Politiska frågor

Självplaceringen på den ideologiska vänster-högerskalan är högst subjektiv. Därför kommer jag att kontrollera den ideologiska hemvisten mot hur viktiga olika politiska frågor anses vara i de olika grupperna. Att undersöka ställningstaganden i politiska frågor på detta sätt är vanligt bland etablerade forskare. Samtliga frågor som är används är kopplade till frågor som har stark anknytning till vänster-högerskalan och brukar användas för just detta ändamål¹³.

Fråga 63 från år 2002 års undersökning används, den lyder: ”Hur viktiga anser Du att följande politiska frågor är?” Arton olika politiska frågor behandlas. Jag har valt ut

¹² I år 2006 års undersökning hade frågan nummer 49, år 2002 nummer 55, år 1998 nummer 18 och år 1994 nummer 23.

¹³Se exempelvis Oskarson & Wängnerud 1995 s 64, 71-2 för exempel på en studie där frågor kring dessa politikområden har använts.

tolv av dessa, nämligen ”Sysselsättningen”, ”Jämställdheten mellan kvinnor och män”, ”Miljön”, ”Äldreomsorgen”, ”Skolan och utbildningen”, ”Företagens villkor”, ”Energi/kärnkraft”, ”Barnomsorgen”, ”Hälso- och sjukvården”, ”Sveriges ekonomi”, ”Skatterna” samt ”Utrikes- och säkerhetsfrågor”. Varje delfråga besvarades med att sätta ett kryss i en av fem rutor där alternativen utgörs av en skala mellan ”Mycket viktig fråga” och ”Helt oviktig fråga”. Frågan om viktiga politiska frågor fanns inte med i år 2006 års SOM-undersökning, därför använder jag data från år 2002 som är det senaste året i mitt urval där frågan ställts.

4.4. METOD

Den föreliggande studien har en statistisk design och problemet kommer att angripas med statistisk metod. Resultatredovisningen kommer att grundas i ett antal tabeller och diagram där de viktigaste iakttagelserna kommer att belysas. Alla statistiska analyser genomförs i statistikprogrammet SPSS.

4.4.1. Statistiska tabeller och mått

Många av de tabeller som kommer att presenteras är korstabeller där antalet individer med vissa egenskaper helt enkelt redovisas i procent. Dessa korstabeller bygger på maximalt tre variabler där skillnader belyses genom att beräkna balansmått. Ett balansmått fås fram genom att använda en grups värden som referens och sedan dra ifrån den andra gruppens värde. Positiva värden anger då att en större andel i referensgruppen besitter egenskapen medan ett negativt värde betyder att den andra gruppen antar högre värden.

Även effektmått kommer att presenteras där flera variabler ingår i analysen. Det är ett bra sätt att sammanfatta två olika oberoende variablers effekt på den beroende variabeln under kontroll för varandra. Applicerat på denna undersökning är det alltså de sammanlagda effekterna av kön och ålder på ideologisk hemvist som kommer att analyseras i en effektparametertabell. Den andel som positionerat sig till vänster på den ideologiska skalan anges i en fyrfältstabell och effekten av kön och generation anges

sedan utanför i form av balansmått uttryckta i procentenheter. (Esaiasson et al. 2007, 425-9).

En intensitetsanalys kommer att genomföras för att ta reda på hur viktiga politiska frågor anses vara inom olika grupper uppdelade efter ideologi, kön och ålder. Frågan som används för mätningen är ”Hur viktiga anser Du att följande politiska frågor är?”. Analysen kommer att göras utifrån en tabell där andelen som har svarat ”Mycket viktig fråga” redovisas. Att undersöka hur viktiga olika frågor är kan vara vanskligt. Frekvenstabellerna i Appendix C visar att många respondenter har svarat att frågan är mycket viktig. Frågan är om det betyder att respondenterna verkligen har starka åsikter om det politiska område som behandlas eller om de egentligen inte har någon åsikt. Då är risken att alla frågor besvaras med alternativet ”Mycket viktig fråga”. (Gilljam 1988, s 113). Jag kommer att fullfölja analysen trots den ojämna spridningen mellan svarsalternativen, men med dessa metodologiska restriktioner i medvetandet. För samtliga grupper kan de utvalda frågorna rangordnas. Den fråga som är högst rangordnad för respektive grupp kommer att betraktas som den fråga de lägger störst vikt vid.

4.4.2. Principal Component Analysis – PCA

Korstabeller kommer främst att användas för att gör kartläggningar av hur individer fördelar sig på vänsterhögerskalan utifrån kön- och generationsgrupperingar. När det kommer till att undersöka om den subjektiva placeringen på vänsterhögerskalan hänger samman med hur viktiga olika politiska frågor är, krävs mer avancerade analysmetoder. För mina ändamål är principal component analysis (PCA) en lämplig metod. PCA är en förenklad form av faktoranalys. I korthet innebär det att man med hjälp av ett statistikdataprogram, i mitt fall SPSS, gör beräkningar för att visa vilka typer av åsikter som hör samman med varandra. Sammanhängande åsikter samlas ihop och bildar på så vis komponenter. (Berglund 2007, s 1-3).

Analysmetoden är ingen fulländad statistisk metod i den meningen att den visar på statistiskt säkerställda samband. Fördelarna med metoden ligger istället i att den hjälper till att hitta mönster och uttala sig om den variation som finns i stora mängder da-

tamaterial som är svåra att upptäcka på egen hand. (Berglund 2007, s 20). Det ställer krav på mig som ska tolka materialet. Jag måste själv hitta de teoretiska förklaringarna till varför vissa åsikter förekommer tillsammans med andra, det finns det inget dataprogram som kan göra. Genom att ta hjälp av tidigare forskares operationaliseringar och i största möjliga mån välja liknande variabler har jag en god teoretisk grund att stå på. Dessutom kommer mina resultat att bli jämförbara med resultaten som forskare tidigare har kommit fram till då jag har valt att operationalisera mitt problem på ett vedertaget sätt.

5. RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel kommer jag att presentera resultaten från min undersökning. Varje frågeställning som presenterades i samband med syftet kommer att behandlas separat i varsin del. Jag börjar med att presentera hur könsgenerationsgapet såg ut år 2006 för att sedan gå bakåt i tiden och se hur det har utvecklats sedan 1994. I ett tredje, sista steg kommer jag sedan att göra en djupdykning i materialet från år 2002 för att undersöka vilka politiska som var viktiga för de olika grupperna för att få en fingervisning om vad som ligger till grund för deras ideologiska hemvist.

5.1. KÖNSGENERATIONSGAPET ÅR 2006 – HUR SÅG DET UT?

I datamaterialet från Riks-SOM-undersökningen år 2006 visar det sig, grovt fördelat att 36 procent av väljarna placerade sig själva till vänster på skalan och 38 procent till höger på skalan. Det är ett resultat som ligger i linje med Valundersökningen som också visar att flest svenska väljare placerar sig till höger. I Valundersökningen var dock skillnaden större, 32 procent placerade sig till vänster och 46 till höger. (Oscarsson & Holmberg 2008, s 250). I tabell 1 redovisas utöver resultatet för samtliga väljare även hur män och kvinnor fördelade sig mellan de fem olika skalstegen år 2006.

Tabell 1: Ideologisk hemvist och kön år 2006 (procent)

Ideologisk placering	Alla	Kvinna	Man	Balansmått
Klart till vänster	12	11	12	-1
Något till vänster	24	24	24	0
Varken vänster eller höger	26	28	24	4
Något till höger	26	25	27	-2
Klart till höger	12	12	13	-1
Totalt	100	100	100	
Antal svar	3201	1662	1539	

Källa: Riks-SOM 2006

Kommentar: Fråga 49 lyder ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?”. Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”klart till vänster” och 5 är ”klart till höger”. De som valt att inte svara på frågan har uteslutits ur analysen. SEX bygger på fråga 118 ”Är du kvinna eller man?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. Siffrorna redovisas i procent. Balansmått räknas fram genom att subtrahera männens värde från kvinnornas värde. Ett positivt balansmått indikerar större andel kvinnor än män.

Siffrorna i tabellen uppvisar inte någon större skillnad mellan kvinnor och män i deras ideologiska placering på vänster-högerskalan. Fördelningen inom de båda grupperna är mycket lik fördelningen bland samtliga väljare där 36 procent angav att de stod nå-

got eller klart till vänster. Väljarna som placerade sig något eller klart till höger var 38 procent. Det som går att utläsa utifrån balansmåten är att män oftare placerade sig själva på de yttersta skalstegen medan kvinnorna i högre utsträckning positionerade sig i mitten av skalan.

Väljare i olika generationer har växt upp i olika tider som alla karaktäriseras av olika förutsättningar. Därför är det intressant att studera närmare om det finns några ideologiska skillnader mellan olika åldersgrupper. I tabell 2 nedan redovisas fördelningen för de yngsta respektive äldsta åldrarna.

Tabell 2: Ideologisk hemvist och ålder år 2006 (procent)

Ideologisk placering	Alla	Yngst	Äldst	Balansmätt
Klart till vänster	12	15	7	8
Något till vänster	24	20	23	-3
Varken vänster eller höger	26	27	25	2
Något till höger	26	22	31	-9
Klart till höger	12	16	14	2
Totalt	100	100	100	
Antal svar	3201	1662	1539	

Källa: Riks-SOM 2006

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 49, se kommentaren till tabell 1. ALDER9 bygger på fråga 119 "Vilket år är du född?" kompletterat med registerdata där svar saknas. Vidare är den uppdelad i åldersgrupperna 15-29, 30-49, 50-64 samt 65-80. I tabellen redovisas enbart resultaten för den yngsta respektive den äldsta gruppen. Siffrorna redovisas i procent. Ett positivt värde för balansmätt indikerar större andel yngre än äldre.

Ur tabellen ovan kan några intressanta iakttagelser redovisas. Först och främst var de äldre väljarna något mer försiktiga med att välja de yttersta skalstegen. Både bland dem som angav att de stod långt till vänster respektive höger är de yngsta väljarna överrepresenterade. År 2006 märktes det i både den yngsta och äldsta gruppen att fler placerade sig till höger ideologiskt. De äldsta väljarna var något mer till höger än de yngsta eftersom de som angivit att de stod något eller klart till höger är 45 procent. För den yngsta väljargruppen är motsvarande andel 38 procent.

Tabell 1 och 2 ovan visar att det inte fanns några egentliga skillnader mellan kvinnor och män år 2002, däremot fanns tendenser till skillnader mellan olika åldersgrupper. Frågan är vad som händer om båda faktorerna tas med i samma modell. Ett ideologiskt könsgenerationsgap är ju en interaktionseffekt mellan kön och ålder som mäts just genom att kombinera de två faktorerna i samma modell. Om några mönster utkristalliserar sig när en sådan sammanslagning av de båda variablerna görs betyder

det att ett ideologiskt könsgenerationsgap fanns bland svenska väljare år 2006. I tabell 3 nedan redovisas den sammanlagda effekten av kön och ålder på ideologisk hemvist.

Tabell 3: Ideologisk hemvist, kön och ålder år 2006 (procent)

Ideologisk placering	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Klart till vänster	12	18	12	7	11
Något till vänster	24	22	18	19	20
Varken vänster eller höger	26	24	31	31	26
Något till höger	26	22	21	28	32
Klart till höger	12	14	18	15	11
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	3201	320	261	292	295

Källa: Riks-SOM 2006

Kommentar: För operationalisering av fråga 49 samt SEX, se kommentaren till tabell 1. För operationalisering av ALDER9, se kommentaren till tabell 2. I tabellen redovisas enbart resultaten för de yngsta och äldsta grupperna kvinnor och män. Siffrorna redovisas i procent.

Med viss möda går det att utläsa mönster ur tabellen. Tabell 4 nedan är en effektparametertabell där den väsentliga informationen från tabell 3 har plockats ut, vilket gör att mönstret framträder tydligare.

Tabell 4: Vänsterplacering kontrollerat för kön och ålder, effektmått (procent)

	Kvinna	Man	Effekt av kön
Ung	40	30	+10
Äldre	26	29	-3
Effekt av ålder	14	1	

Källa: Riks-SOM 2006.

Kommentar: För operationalisering av fråga 49 samt SEX, se kommentaren till tabell 1. För operationalisering av ALDER9, se kommentaren till tabell 2. I tabellen redovisas resultaten för den yngsta respektive den äldsta gruppen. Då effektmått redovisas kan endast ena sidans värden anges. Här anges vänstersidan. Svartalternativen ”Klart till vänster” och ”Något till vänster” har slagits ihop. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell 3 och 4 är knutna till uppsatsens första frågeställning. Det verkar ha funnits ideologiska skillnader baserat på kön och generation bland svenska väljare år 2006 även om de inte fördelar sig helt enligt den teoretiska definitionen av ett könsgenerationsgap. Unga kvinnor placerade i hög utsträckning sig själva på den vänstra sidan medan de unga männen kände sig mer hemma hos den ideologiska högern. Bland de äldre är det dock inte lika lätt att konstatera någon skillnad. Både kvinnor och män i denna åldersgrupp placerade nämligen sig själva till höger även om tre procentenheter fler män än kvinnor placerade sig till vänster på skalan. Även om det finns en tendens till att männen var mer till vänster än de äldre kvinnorna är effektmåttet tre procentenheter alldeles för lågt för att kunna dra några slutsatser om ett traditionellt könsgap i den äldre åldersgruppen. Några entydiga ideologiska likheter mellan unga kvinnor

och äldre män enligt den teoretiska definitionen kan inte utläsas ur tabell 4. Likheter-
na mellan unga män och äldre kvinnor är däremot tydligare då en majoritet inom båda
dessa grupper placerade sig till höger som väntat.

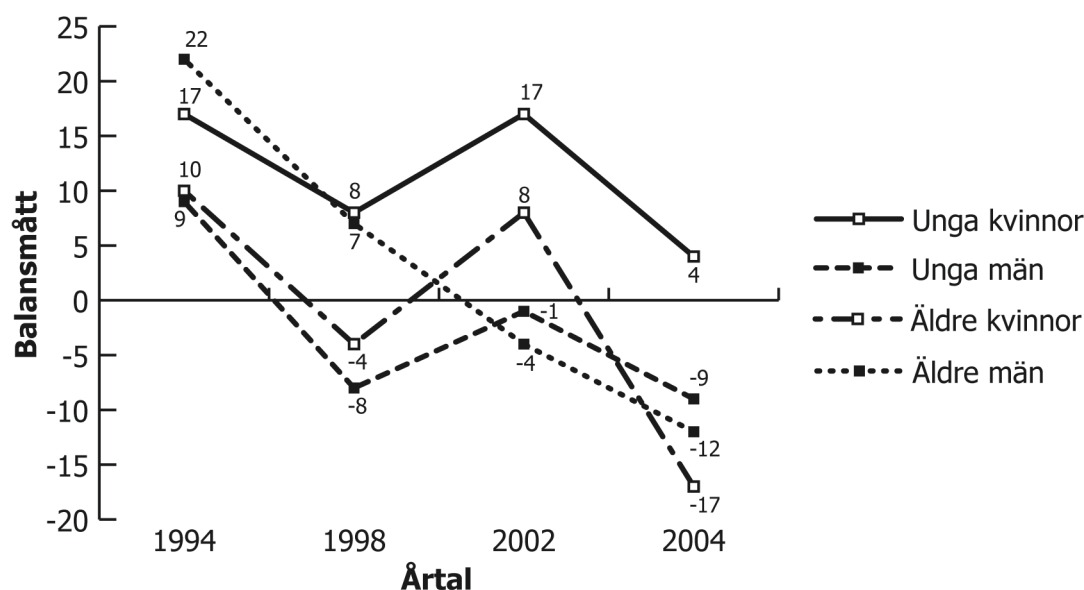
Enligt de teoretiska ramarna för könsgenerationsgapet kan den äldre gruppen män be-
traktas som avvikande då de inte positionerade sig till vänster ideologiskt. Det är ett
intressant resultat eftersom män inom den traditionella väljarforskningen nästan per
definition betraktas som normen och används som referensgrupp. Resultatet kan ock-
så tolkas empiriskt, då är det den unga gruppen kvinnor som sticker ut eftersom en
övervägande del inom de tre andra grupperna placerar sig till höger på den ideologis-
ka skalan i likhet med referensgruppen som består av samtliga väljare.

Uppsatsens första frågeställning kan härmed betraktas som besvarad. Det fanns ett
halvt könsgenerationsgap bland svenska väljare år 2006, där det var den yngsta gene-
rationen som stod för de ideologiska skillnaderna i form av ett modernt könsgap. Re-
sultatet att ett könsgenerationsgap, om än bara ett halvt, finns gör att studiens kvarva-
rande två frågeställningar är relevanta att gå vidare med. Frågeställningen om utveck-
lingen över tid blir nu inte enbart en kartläggning av olika gruppers ideologiska posi-
tion vid en serie på varandra följande valår, utan en redovisning av hur ett faktiskt
könsgenerationsgap har utvecklats över tid. Likaså blir den tredje frågeställningen,
som behandlar olika gruppers perception av vad vänster och höger innebär, mer rele-
vant när grupperna som analyseras inte bara är valda på måfå utan faktiskt har visat
fördela sig enligt en teoretisk förankrad modell.

5.2. KÖNSGENERATIONSGAPET – EN TILLBAKABLICK

I förra avsnittet konstaterades det att det fanns ett halvt ideologiskt könsgenerations-
gap bland svenska väljare år 2006. Men hur har det utvecklats över tid från att vara ett
enkelt könsgap till att bli ett könsgenerationsgap? Enligt flera svenska studier var
könsgapet som störst vid riksdagsvalen 1994 och 1998. Därför tar min undersökning
avstamp i 1994 års val. I diagram 1 nedan visas det med balansmått hur könsgenera-
tionsgapet har utvecklats under de tolv åren mellan 1994 och 2006.

Diagram 1: Ideologi, kön och generation över tid (procentenheter)

Källa: Riks-SOM 1994, 1998, 2002 och 2006

Kommentar: Frågorna är identiskt formulerade samtliga valår. För ideologisk hemvist har frågorna 23, 18, 55 och 49 använts. Se tabell 1 för operationaliseringar. De som har svarat "Varken höger eller vänster" har uteslutits ur analysen. För kön har frågorna 71, 112, 130 och 118 använts, se tabell 1 för operationaliseringar. För ålder har frågorna 70, 111, 131 och 119 använts, se tabell 2 för operationaliseringar. Se appendix A för de korstabeller som ligger till grund för diagrammet. Där framgår även antalet respondenter. Ett positivt balansmått indikerar större andel vänster än höger. Balansmåten anges i procentenheter.

Majoriteten kvinnor och män i de båda generationsgrupperna som analyseras placerade sig själva till vänster ideologiskt år 1994. Det stämmer överens med resultatet från Valundersökningen som visade att väljarna överlag stod till vänster med 39 procent. Unga kvinnor och äldre män, de grupper som teoretiskt förväntas placera sig till vänster, var mest övertygade vänsteranhängare med balansmått på 17 respektive 22 procentenheter. Unga män och äldre kvinnor stod mycket nära varandra ideologiskt, enbart en procentenhet skilde mellan grupperna. Balansmåten för dessa grupper visade inte att de stod till höger ideologiskt vilket möjligtvis kan härledas till att SOM-materialet alltid drar något mer åt vänster än vad Valundersökningarna gör. Eftersom unga kvinnor och äldre män stod nära varandra ideologiskt och unga män och äldre kvinnor också gjorde det fanns tendenser till ett ideologiskt könsgenerationsgap år 1994.

Nästa nedslag görs valåret 1998. Då var den allmänna vänsterövertikten inte lika påtaglig som fyra år tidigare. Enligt Valundersökningen dominerade högersidan med sina 41 procent, sex procentenheter mer än dem som identifierade sig själva som

vänster. Männerna var något mer höger än kvinnorna även om de på aggregerad nivå, det vill säga utan hänsyn till generationsaspekten, ändå placerade sig till vänster precis som kvinnorna. Av diagram 1 framgår det att svenska väljare fördelade sig i ett mönster som helt överrensstämmer med den teoretiska definitionen av ett könsgenerationsgap år 1998. Balansmåttan visar att åtta procentenheter fler unga kvinnor och sju procentenheter fler äldre män placerade sig själva till vänster än till höger. Inte nog med att båda grupperna stod till vänster ideologiskt, balansmåttan är dessutom mycket nära varandra. En övervägande del av de unga männen och de äldre kvinnorna antog samtidigt en position till höger med balansmåttan fyra respektive åtta procentenheter.

Av diagram 1 framgår det att könsgenerationsgapet inte stabiliserades år 1998. Fyra år senare, år 2002, fördelade sig den yngsta generationen enligt det moderna mönstret med kvinnor till vänster och män till höger. Balansmåttan var 17 procentenheter för kvinnogruppen och en procentenhet för mansgruppen. Den äldsta åldersgruppen fördelade sig däremot inte längre enligt det traditionella könsgapet. Männerna, som år 1998 bara varit en procentenhet från de unga kvinnorna var år 2002 den grupp som var mest till höger med fyra procentenheter. Från att ha varit de grupper som var närmast varandra ideologiskt 1998 var de unga kvinnorna och de äldsta männen alltså längst ifrån varandra år 2002. Även de äldre kvinnorna avvek från det traditionella könsgapet då de positionerade sig till vänster. År 2002 fördelade sig alltså de yngsta och äldsta grupperna kvinnor och män inte efter könsgenerationsgapet utan helt enligt det moderna könsgapet.

Hur fördelningen såg ut år 2006 har redan presenterats, men redovisas ändå här för att sätta det i sitt sammanhang. Detta år var det enbart de unga kvinnorna av de fyra grupperna i analysen som ideologiskt positionerade sig till vänster. Ett modernt könsgap kan därmed iaktas inom den yngsta åldersgruppen precis som de två tidigare åren som ingår i analysen. Ett traditionellt könsgap bland de äldre väljarna kan dock inte konstateras då de äldre männen intog en ideologisk högerposition.

Efter denna granskning av de senaste fyra valåren kan en rad slutsatser dras. Först och främst visar genomgången att det har blåst en högervind bland svenska väljare. Från början placerade sig samtliga fyra grupper som har valts ut för att göra denna analys mestadels till vänster på den ideologiska vänster-högerskalan. Sista året i undersök-

ningen var det bara den yngsta gruppen kvinnor som hade bibehållit sin position. Kvinnorna i denna åldersgrupp har alltså konsekvent hållit sig till vänster ideologiskt sett. Undersökningens första år, 1994, var de unga männen fortfarande huvudsakligen vänsteranhängare, medan siffrorna från år 2006 visar att det inte råder någon tvekan om att denna grupp hör hemma höger ideologiskt sett. Det innebär att den yngsta åldersgruppen fördelar sig enligt ett modernt könsgap och har gjort det sedan 1998. I denna åldersgrupp har mönstret dessutom blivit allt tydligare allteftersom åren har gått. Den äldsta åldersgruppen har däremot inte fördelat sig enligt mönstret för ett traditionellt könsgap vilket innebär att det inte går att fastställa ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare. Både kvinnorna och männen i denna åldersgrupp har nämligen gått mot att placera sig själva till höger på vänster-högerskalan.

Svaret på uppsatsens andra frågeställning är att ett ideologiskt könsgenerationsgap inte har blivit tydligare med tiden bland svenska väljare. Ett modernt könsgap med kvinnor till vänster och män till höger har utvecklats under den studerade tidsperioden i den yngsta generationen. Bland den äldsta generationens väljare placerade dock både kvinnorna och männen sig själva till höger, ett mönster som har blivit starkare med åren.

5.3. ÅSIKTSDIMENSIONER OCH VIKTIGA FRÅGOR

Slutsatsen som dragits är att det finns ett ideologiskt modernt könsgap bland unga svenska väljare och att de äldsta svenska väljarna år 2006, både kvinnorna och männen, placerade sig själva till höger. Resultatet är baserat på en grov indelning i vänster respektive höger, men säger ingenting om vad begreppen ”vänster” och ”höger” faktiskt betyder. Ideologisk hemvist är något mycket svårfångat och grundar sig i väljarnas subjektiva uppfattning om vad som är vänster och höger. I avsnittet om tidigare forskning framgår det att vänster-högerskalan innefattar en mängd olika politikområden. Det är alltså inte säkert att de yngsta och äldsta grupperna kvinnor och män uppfattar dimensionens innebörd på samma sätt bara för att de intar en viss position på den ideologiska skalan. Forskare brukar tala om att ideologisk ståndpunkt är uppbyggd av sammanhållna mönster av åsikter, en åsikt i en politisk fråga hör alltså ofta ihop med åsikter i andra frågor och bildar åsiktspaket.

Nedan följer en analys grundad på 2002 års datamaterial av åsiktsdimensioner baserad på tolv politiska frågor som alla har tydlig koppling till den ideologiska vänster-högerskalan. Först redovisas en dimensionsanalys för samtliga väljare som sedan används som en referensram för de fyra grupperna som analyseras i varsin tabell. Därefter fortsätter granskningen av grunden till den ideologiska hemvisten med en intensitetsanalys där de som har angivit att den politiska frågan är mycket viktig redovisas. Då framgår det vilka frågor som respektive analysgrupp lägger störst vikt vid vilket alltså ger en fingervisning om vilka frågor som är viktigast.

Tabell 5: Svenska väljares åsiktsdimensioner år 2002

Politisk fråga	Omsorg/reproduktion	Samhälle/ekonomi	Postmaterialism	Kommunalitet
Äldreomsorgen	0,750	0,122	0,226	0,628
Skolan och utbildningen	0,712	0,149	0,114	0,543
Barnomsorgen	0,693	0,124	0,316	0,596
Hälso- och sjukvården	0,785	0,194	0,099	0,664
Sysselsättningen	0,370	0,428	0,093	0,329
Företagens villkor	0,015	0,764	0,020	0,584
Energi/kärnkraft	0,064	0,532	0,451	0,490
Sveriges ekonomi	0,352	0,701	-0,043	0,617
Skatterna	0,222	0,681	0,029	0,514
Utrikes- och säkerhetsfrågor	0,048	0,570	0,448	0,528
Jämställdheten mellan kvinnor och män	0,287	0,428	0,734	0,621
Miljön	0,223	0,053	0,786	0,671

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Analysen utgår från fråga 63 ”Hur viktig anser du att följande politiska frågor är?”. Svarsalternativen för samtliga frågor är uppdelade i en femgradig skala som sträcker sig från ”Mycket viktig fråga” till ”Helt oviktig fråga”. De som har valt att inte svara eller som har satt flera kryss på frågan har utslutits ur analysen. Se Appendix B för de frekvenstabeller som ligger till grund för analysen. Fet stil markerar respektive dimension. De roterade värdena redovisas och endast de dimensioner som har ett eigenvalue över 1 har använts. Kommunalitet visar hur mycket av variabelns varians som dimensionen förklarar och kan tolkas i procent. n = 1594.

Ur tabell 5 ovan går det att utläsa tre tydliga dimensioner bland svenska väljare överlag. Dimensionerna är väl sammanhållna och visar att samtliga politikområden som berör omsorg och reproduktion hamnar i en första kategori. Ekonomi- och samhällsfrågor hänger också samman i linje med resultaten från den traditionella forskningen kring vänster-högerskalan. I en tredje dimension hamnar frågor som har att göra med postmateriella åsikter¹⁴. Åsiktsdimensionernas ordning visar hur väl frågorna hänger ihop. Frågorna som berör omsorg och reproduktion är alltså de som korrelerar starkast med varandra. Däremot säger ordningen ingenting om att omsorgs- och reproduktionsfrågor skulle anses vara viktigare än andra frågor, det är en av begränsningarna

¹⁴ Inglehart har i en undersökning klassat områden som berör ekologi, humanitet och förändringar av sexuella normer som postmateriella. (Inglehart et al. 1998, s 11, 49).

med metoden. Intensitetsanalysen kommer att ge svar på vilka frågor som är viktiga. Vad som är intressant i dimensionsanalysen är istället just att respondenternas uppfattning av vad som är vänster- respektive högerfrågor stämmer överens med forskarnas definitioner. Frågan som följer är om denna struktur återfinns när analysen bryts ner till att enbart innefatta medborgare inom respektive könskategori som valts ut för analysen. Nedan följer en fördjupad diskussion kring varje grupp för sig.

Tabell 6: Unga kvinnors åsiktsdimensioner år 2002

Politisk fråga	Omsorg/reproduktion	Samhälle/ekonomi	Postmaterialism	Kommunalitet
Äldreomsorgen	0,819	0,005	0,212	0,717
Skolan och utbildningen	0,697	0,263	0,164	0,581
Barnomsorgen	0,799	0,089	0,152	0,669
Hälsa- och sjukvården	0,759	0,307	0,125	0,686
Sysselsättningen	0,135	0,461	0,229	0,284
Företagens villkor	-0,050	0,761	0,157	0,607
Sveriges ekonomi	0,393	0,754	-0,147	0,745
Skatterna	0,197	0,728	-0,039	0,570
Utrikes- och säkerhetsfrågor	0,112	0,615	0,317	0,492
Jämställdheten mellan kvinnor och män	0,253	0,118	0,628	0,472
Miljön	0,312	-0,077	0,782	0,715
Energi/kärnkraft	-0,005	0,315	0,738	0,644

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Se tabell 1 för operationalisering av variabeln SEX, tabell 2 för operationalisering av variabeln ALDER9 samt tabell 5 för operationaliseringar av fråga 63. Se Appendix B för de frekvenstabeller som ligger till grund för analysen. Fet stil markerar respektive dimension. De roterade värdena redovisas och endast de dimensioner som har ett eigenvalue över 1 har använts. Kommunalitet visar hur mycket av variabelns varians som dimensionen förklarar och kan tolkas i procent. I tabellen redovisas enbart resultat för den yngsta generationen kvinnor, n = 174.

De unga kvinnorna fördelade sig mycket likt referensgruppen bestående av samtliga väljare år 2002. Först kommer en dimension bestående av omsorg och reproduktionsfrågor. Därefter följer den traditionella ekonomi- och samhällsdimensionen och slutligen en postmateriell dimension. Det enda politikområde som har hamnat i en annan dimension jämfört med referensgruppen är energi och kärnkraft som för de unga kvinnorna hamnade i den postmateriella dimensionen. Kanske har det att göra med vad kärnkraften främst förknippas med. Unga kvinnor såg den förmodligen först och främst som en miljöfråga medan andra grupper istället betraktade den som en fråga om energiförsörjning för industrin.

Tabell 7: Unga mäns åsiktsdimensioner år 2002

Politisk fråga	Omsorg/reproduktion	Samhälle/ekonomi	Kommunalitet
Jämställdheten mellan kvinnor och män	0,604	0,118	0,379
Miljön	0,524	0,067	0,279
Äldreomsorgen	0,760	0,221	0,626
Skolan och utbildningen	0,740	0,078	0,554
Barnomsorgen	0,796	0,255	0,698
Hälsa- och sjukvården	0,717	0,404	0,677
Sysselsättningen	0,198	0,514	0,303
Företagens villkor	0,031	0,750	0,563
Energi/kärnkraft	0,284	0,557	0,391
Sveriges ekonomi	0,202	0,746	0,597
Skatterna	0,039	0,732	0,538
Utrikes- och säkerhetsfrågor	0,243	0,613	0,435

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Se tabell 1 för operationalisering av variabeln SEX, tabell 2 för operationalisering av variabeln ALDER9 samt tabell 5 för operationaliseringar av fråga 63. Se Appendix B för de frekvenstabeller som ligger till grund för analysen. Fet stil markerar respektive dimension. De roterade värdena redovisas och endast de dimensioner som har ett egenvalue över 1 har använts. Kommunalitet visar hur mycket av variabelns varians som dimensionen förklarar och kan tolkas i procent. I tabellen redovisas enbart resultat för den yngsta generationen män, n = 160.

En påtaglig skillnad för de unga männen är att enbart två istället för tre dimensioner kan urskiljas för år 2002. De postmateriella frågorna hamnar i samma kategori som omsorg och reproduktion. I övrigt fördelar sig frågorna likadant som inom referensgruppen. Den yngsta generationens respondenter, både kvinnor och män, tycks ha en uppfattning om vilka politikområden som hör ihop som överensstämmer med väljarkåren i sin helhet.

Tabell 8: Äldre kvinnors åsiktsdimensioner år 2002

Politisk fråga	Omsorg/reproduktion	Samhälle/ekonomi	Ekonomi	Kommunalitet
Sysselsättningen	0,540	0,414	0,086	0,127
Jämställdheten mellan kvinnor och män	0,465	0,358	-0,252	0,352
Äldreomsorgen	0,810	-0,143	0,102	-0,291
Skolan och utbildningen	0,668	0,106	0,279	-0,237
Barnomsorgen	0,772	0,201	0,029	-0,005
Utrikes- och säkerhetsfrågor	0,086	0,734	0,224	0,303
Miljön	0,411	0,547	-0,385	0,582
Företagens villkor	0,057	0,604	0,520	0,003
Energi/kärnkraft	0,012	0,732	0,056	0,437
Utrikes- och säkerhetsfrågor	0,086	0,734	0,224	0,303
Sveriges ekonomi	0,220	0,004	0,755	-0,589
Skatterna	0,110	0,217	0,728	-0,412

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Se tabell 1 för operationalisering av variabeln SEX, tabell 2 för operationalisering av variabeln ALDER9 samt tabell 5 för operationaliseringar av fråga 63. Se Appendix B för de frekvenstabeller som ligger till grund för analysen. Fet stil markerar respektive dimension. De roterade värdena redovisas och endast de dimensioner som har ett egenvalue över 1 har använts. Kommunalitet visar hur mycket av variabelns varians som dimensionen förklarar och kan tolkas i procent. I tabellen redovisas enbart resultat för den äldsta generationen kvinnor, n = 119.

Även hos den äldsta generationens kvinnor urskiljs först en dimension rörande omsorg och reproduktion men med två skillnader, nämligen att frågorna om sysselsätt-

ning och jämställdhet hamnar i denna kategori. I de grupper som hittills har analyserats har den hört till dimensionen som berör samhälle och ekonomi. Den annars så väl sammanhållna samhälls- och ekonomidimensionen här är splittrad och frågorna går att hitta i alla tre dimensioner som träder fram. Sveriges ekonomi och skatterna utgör till och med en egen dimension, den tredje i ordningen vilket innebär att den är den minst sammanhållna dimensionen. Ekonomidimensionen har ersatt den postmateriella dimensionen som återfanns hos referensgruppen.

Tabell 9: Äldre mäns åsiktsdimensioner år 2002

	Samhälle/ekonomi	Omsorg/reproduktion	Postmaterialism	Kommunalitet
Skolan och utbildningen	0,501	0,446	0,345	0,569
Företagens villkor	0,793	0,098	0,030	0,639
Energi/kärnkraft	0,524	0,111	0,293	0,373
Sveriges ekonomi	0,542	0,360	0,256	0,489
Skatterna	0,603	0,319	0,015	0,465
Utrikes- och säkerhetsfrågor	0,644	-0,033	0,248	0,477
Sysselsättningen	0,242	0,603	0,174	0,452
Äldreomsorgen	0,001	0,864	0,104	0,757
Hälsa- och sjukvården	0,187	0,813	0,080	0,699
Jämställdheten mellan kvinnor och män	0,289	0,120	0,746	0,655
Miljön	0,033	0,119	0,866	0,765
Barnomsorgen	0,475	0,273	0,581	0,637

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Se tabell 1 för operationalisering av variabeln SEX, tabell 2 för operationalisering av variabeln ALDER9 samt tabell 5 för operationaliseringar av fråga 63. Se Appendix B för de frekvenstabeller som ligger till grund för analysen. Fet stil markerar respektive dimension. De roterade värdena redovisas och endast de dimensioner som har ett eigenvalue över 1 har använts. Kommunalitet visar hur mycket av variabelns varians som dimensionen förklarar och kan tolkas i procent. I tabellen redovisas enbart resultat för den äldsta generationen män, n = 127.

Sista gruppen i analysen är de äldre männen. Även för dem utkristalliseras tre dimensioner som på en övergripande nivå är samma som för referensgruppen. Vissa skillnader finns dock. Det som tydligast särskiljer denna grupp är att dimensionen som berör samhälle och ekonomi för första gången hamnar före de andra. Dimensionen är dock inte helt entydig, där ryms även frågor om skola och utbildning som har bytt plats med sysselsättningsfrågan. Äldre män och äldre kvinnor är de enda grupperna som placerar sysselsättningen i omsorgs- och reproduktionsdimensionen. Barnomsorgsfrågan placeras av de äldre männen i den postmateriella dimensionen.

Med resultaten från samtliga fyra grupper konstateras det således att det inom samtliga fyra grupper på det stora hela rådde en överrensstämmelse kring hur de olika politiska frågorna hör ihop år 2002. Vissa skillnader finns dock mellan grupperna och gentemot referensgruppen, exempelvis fanns bara två dimensioner bland de unga

männen och de äldsta männen var de enda som placerar ekonomi- och samhällsdimensionen först. Mina resultat har stöd i tidigare forskning, frågorna uppfattas i hög grad likadant av svenska medborgare i olika kategorier. Därför är det meningsfullt att gå vidare och undersöka om de politiska frågorna är olika viktiga för grupperingar utifrån ideologi, kön och ålder. Om de visar sig tilldelas olika vikt är det troligt att olika grupper intar sin ideologiska position utifrån skilda kriterier. En analys av hur stor vikt de politiska frågorna tilldelades år 2002 följer nedan.

Tabell 10: Intensitetsanalys av viktiga frågor år 2002 (procent och rangordning)

	Alla		Vänster				Höger			
	V	H	Unga		Äldre		Unga		Äldre	
Politikområde			K	M	K	M	K	M	K	M
Sysselsättning	73 (4)	66 (4)	58 (7)	45 (4)	89 (3)	83 (1)	55 (5)	62 (3)	81 (6)	83 (1)
Jämställdheten mellan kvinnor och män	47 (8)	26 (12)	67 (6)	33 (7)	75 (7)	48 (8)	52 (7)	19 (12)	44 (10)	21 (12)
Miljön	57 (7)	37 (10)	70 (5)	42 (6)	69 (8)	36 (10)	43 (9)	31 (8)	37 (12)	26 (11)
Äldreomsorgen	74 (3)	62 (5)	74 (4)	42 (6)	96 (1)	80 (2)	47 (8)	31 (8)	87 (3)	77 (4)
Skolan och utbildningen	84 (1)	78 (1)	90 (2)	69 (1)	80 (5)	75 (3)	81 (1)	65 (2)	87 (3)	69 (5)
Företagens villkor	19 (12)	47 (8)	7 (12)	11 (12)	29 (12)	26 (12)	29 (12)	52 (6)	38 (11)	56 (8)
Energi/kärnkraft	37 (10)	41 (9)	30 (10)	19 (10)	54 (10)	46 (9)	33 (10)	27 (10)	46 (9)	60 (7)
Barnomsorgen	65 (6)	49 (7)	85 (3)	48 (3)	77 (6)	49 (7)	54 (6)	33 (7)	68 (7)	33 (10)
Hälso- och sjukvården	84 (1)	74 (3)	93 (1)	66 (2)	96 (1)	75 (3)	75 (2)	58 (4)	95 (1)	79 (3)
Sveriges ekonomi	68 (5)	75 (2)	58 (7)	45 (4)	81 (4)	69 (5)	63 (3)	75 (1)	92 (2)	83 (1)
Skatterna	40 (9)	60 (6)	37 (9)	22 (9)	62 (9)	55 (6)	58 (4)	54 (5)	84 (5)	67 (6)
Utrikes- och säkerhetsfrågor	26 (11)	32 (11)	22 (11)	16 (11)	41 (11)	28 (11)	31 (11)	21 (11)	49 (8)	35 (9)

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Se tabell 1 för operationalisering av variabeln SEX, tabell 2 för operationalisering av variabeln ALDER9, diagram 1 för operationalisering av fråga 55 samt tabell 5 för operationalisering av fråga 63. Endast de som svarat ”Mycket viktig fråga” redovisas. Andelen redovisas i procent, inom parentes anges rangordningen inom respektive grupp. Se Appendix C för frekvenstabeller för respektive fråga och analysgrupp. Där framgår även antalet respondenter. Siffrorna i fet stil markerar de fem högst rangordnade frågorna inom varje grupp.

Tabellen har delats upp i mindre analysgrupper än tidigare för att kunna studera ideologiska skillnader mellan och inom de olika könsåldersgrupperna. Det första tabellen visar är att frågor om skola och utbildning samt hälso- och sjukvård ansågs vara mycket viktiga. Båda frågorna finns med i samtliga grupper ”fem i topp-lista”. Ingen av grupperna verkade däremot tycka att frågor om energi- och kärnkraft eller utrikes- och säkerhetsfrågorna var särskilt viktiga.

Äldre män, både de till vänster och höger, lade stor vikt vid sysselsättningsfrågan, det var den fråga som störst andel klassade som mycket viktig. Unga kvinnor till vänster, som enligt teorin om det ideologiska könsgenerationsgapet intar samma ideologiska position som äldre män, ansåg dock inte att frågan var lika viktig. I rangordningen hamnar frågan först på sjunde plats. En fråga som de istället tyckte var mycket viktig är miljöfrågan. Den fann de äldre männen till vänster i sin tur inte lika viktig och rangordnade den som nummer tio av tolv. Andra frågor där unga kvinnor och äldre män till vänster skilde sig åt är barnomsorgen som kvinnorna lägger större vikt vid och Sveriges ekonomi som männen angav var en viktig fråga.

Könsgenerationsgapsteorin förutsätter också att unga män och äldre kvinnor placerar sig till höger ideologiskt. Sysselsättningen visade sig även i en jämförelse mellan dessa två grupper anses viktigare bland männen än bland kvinnorna. Äldreomsorgen är ett område som kvinnorna ansåg vara en mycket viktig fråga, men som rangordnades betydligt lägre av de unga högermännen.

År 2002 fördelade sig de fyra könsåldersgrupperna som urskilts för analysen enligt det moderna könsgapet, det vill säga med både yngre och äldre kvinnor till vänster samt yngre och äldre män till höger. Bland kvinnorna som placerade sig till vänster fanns åldersskillnader som visar att sysselsättningsfrågan och Sveriges ekonomi var viktigare för de äldre än de yngre. Samtidigt ansågs miljön och barnomsorgen vara viktigare bland de yngre än bland de äldre. Bland männen till höger fanns också skillnader. Där var äldre män mer måna om äldreomsorgen än de yngre medan de yngre lade större vikt vid skattefrågan.

Fler skillnader och likheter skulle kunna lyftas fram och analyseras, men den viktiga poängen är redan gjord. Även om några politiska frågor ansågs vara mycket viktiga för alla, oavsett ideologi, kön eller ålder, år 2002 så fanns det vissa skillnader mellan grupper som teoretiskt förväntas placera sig likadant ideologiskt.

Uppsatsens tredje och sista frågeställning besvaras alltså med att det år 2002 fanns en samstämmighet mellan kvinnor och män i olika åldersgrupper om hur olika politiska frågor inom vänster högerdimensionen hänger ihop. Däremot definierar individer

inom respektive grupp sin ideologiska position på olika grunder eftersom de rangordnar viktiga politiska frågor i olika följd.

6. SLUTSATSER OCH SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I detta sista kapitel redogörs kortfattat svaren på frågeställningarna. Därefter följer en diskussion kring vad resultatet innebär för forskningen kring ideologi och könsgenerationsgapet samt förslag på vad som skulle kunna undersökas i framtida studier.

6.1. SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGARNA

Går det att tala om ett ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare?

Ett halvt ideologiskt könsgenerationsgap fanns bland svenska väljare år 2006. De unga väljarna fördelade sig enligt mönstret för ett modernt könsgap med unga kvinnor till vänster och unga män till höger. Däremot går det inte att konstatera att ett traditionellt könsgap med kvinnor till höger och män till vänster i den äldre åldersgruppen. Både kvinnor och män placerade sig nämligen ideologiskt till höger.

Hur har könsgenerationsgapet, om det visar sig finnas, utvecklats över tid?

Det visade sig att det inte har utvecklats stabilt. År 1998 var det enda året då ett ideologiskt könsgap helt enligt den teoretiska definitionen fanns. År 1994 kände sig alla grupper i analysen hemma till vänster ideologiskt medan samtliga grupper fördelade sig enligt det moderna könsgapet år 2002 med kvinnor till vänster och män till höger.

Om ett könsgenerationsgap kan iakttas, är det så att väljarna uppfattar politiska vänster-högerfrågor på samma sätt, och finns det några skillnader i vilka av dessa frågor som anses vara viktiga?

Analysgrupperna var på det stora hela överens om vilka politiska frågor som hör ihop med varandra. Framför allt kunde tre dimensioner urskiljas, en bestående av frågor som berör omsorg och reproduktion, en om frågor om samhälle och ekonomi och slutligen en postmateriell dimension. Några skillnader fanns, exempelvis urskiljdes enbart två dimensioner för de unga männen. Vissa frågor visade sig i intensitetsanalysen vara viktiga för samtliga grupper medan andra var specifika för grupperingar baserade på kön, ålder och ideologi. Det innebär att väljarna förmodligen fokuserar på olika aspekter av vänster och höger när de bestämmer sin ideologiska position.

6.2. SLUTDISKUSSION

Vad jag i min undersökning har kommit fram till är att det inte finns något ideologiskt könsgenerationsgap bland svenska väljare som helt stämmer överens med den teoretiska definitionen, men att ett modernt könsgap fanns bland i den yngsta åldersgruppen. Mellan vart och ett av de fyra år som ingår i undersökningen är det stora hopp mellan hur de fyra analysgrupperna placerade sig. Därför skulle det vara intressant att i framtida studier komplettera den korta tidsserie som här har presenterats med åren däremellan, samt för så många år framåt i tiden som möjligt.

Resultaten från undersökningen visar också att kvinnor och män i olika åldersgrupper är ense om vad vänster och höger har för innebörd. Det är ett resultat som överensstämmer med tidigare forskning som visar att svenska väljare är bra på att placera sig på den ideologiska vänster-högerskalan. Däremot tycks det vara så, att även om äldre kvinnor och yngre män placerar sig till höger på skalan, är det olika frågor som är viktiga för individer inom de båda grupperna. Alla frågor som ingår i analysen har en stark koppling till vänster-högerskalan och de har också använts av etablerade forskare för att kontrollera vad vänster och höger står för i politiken. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att denna slutsats enbart dras utifrån svaret på tolv politiska frågor. För att riktigt säkert kunna uttala sig om vilka samband som föreligger skulle en framtida forskningsuppdrag kunna vara att komplettera analysen med fler politiska frågor.

Det statistiska angreppssätt som använts för att genomföra denna undersökning är en bra metod för att kontrollera samband mellan olika variabler baserat på ett stort antal analysenheter som dessutom ger generaliserbara resultat. Tack vare att SOM-undersökningarna är så omfattande i sitt urval kan mina resultat generaliseras till hela Sveriges medborgare i åldrarna 15-29 och 65-80 år. Ett perspektiv som däremot går förlorat är att det inte framgår hur individer resonerar kring vänster, höger och viktiga politiska frågor. Som tillägg till denna studie skulle det därför vara relevant att genomföra mer djupgående samtalsintervjuer.

Utöver att komplettera resultatredovisningen med fler år och andra typer av material skulle det vara spännande med en fördjupad undersökning om varför de ideologiska skillnaderna ser ut som de gör. Teoretiskt var de äldre männen avvikande år 2006 ef-

tersom de placerade sig till höger och inte till vänster. Inom traditionell forskning brukar männen och det manliga perspektivet betraktas som normgivande utan att överhuvudtaget ifrågasättas. Genom att lyfta in ett feministiskt perspektiv i forskningen på det sätt som bland annat Eduards har föreslagit framträder mönster som problematiserar frågorna som ställs inom forskningen. Samtidigt ger detta synsätt nya infallsvinklar som kan bidra till en ökad förståelse för hur individer bestämmer sin ideologiska hemvist. Det är nog som Holmberg och Oscarsson har konstaterat att ”(k)önsskilljelinjen har alla förutsättningar att bli en stark politisk skiljelinje i Sverige”. (Holmberg & Oscarsson 2008, s 294).

7. KÄLLFÖRTECKNING

- de Beauvoir, S. 1949. *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts Förlag
- Berglund, T. 2007. *Dimensionsanalys: Principal Component Analysis*. Kompendium för kursen Tillämpad statistisk analys. Göteborgs universitet: Sociologiska institutionen
- Björk, N. 1996. *Under det rosa täcket*. Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Bobbio, N. 1994. *Vänster och höger. Essä om politisk distinktion*. Stockholm: Atlas Bokförlag
- Burden, B C. 2008. "The Social Roots of the Partisan Gender Gap" i *Public Opinion Quarterly*. 2008 Vol 72, No 1, s 55-75
- Campbell, R. 2004. "Gender, Ideology and Issue Preference: Is There such a Thing as Political Women's Interest in Britain?" I *BJPR*: 2004 Vol 6, 20-44.
- Carle, J. 2000. *Opinion och Aktion. En sociologisk studie av ungdomar och miljö*. Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet
- Demker, M. 1996. *Från Bastiljen till Maastricht. En introduktion till modern fransk politik*. Arlöv: Almqvist & Wiksell Förlag/Liber AB
- Duverger, M. 1955. *The Political Role of Women*. Paris: M. Blondin
- Eduards, M. 2002. *Förbjuden handling. Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Malmö: Liber AB
- Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H, Wängnerud, L. 2007. *Metodpraktikan Kons-ten att studera samhälle, individ och marknad*. Tredje upplagan. Vällingby: Norstedts Juridik AB
- Gilljam, M. 1988. *Svenska folket och löntagarfonderna En studie i politisk åsiktsbildning*. Lund: Studentlitteratur
- Gilljam, M & Holmberg, S. 1990. *Rött blått grönt: en bok om 1988 års riksdagsval*. Falun: Bonniers
- Hirdman, Y. 2001. *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber
- Holmberg, S. 2000. *Välja parti*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB
- Holmberg, S. 2003. "Hade Churchill rätt?" i Oscarsson, H (red). *Demokratitrender SOM-undersökningen 2002 SOM-rapport 32*. Göteborg: Grafikerna Livréna AB
- Holmberg, S & Oscarsson, H. 2004. *Väljare*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB

Holmberg, S & Oscarsson, H. 2008. *Alliansseger Redogörelse för 2006 års valundersökning i samarbete mellan Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet och Statistiska centralbyrån. Allmänna valen 2006 Del 4*. 2008-05-25:

www.scb.se/statistik/_publikationer/ME0106_2006A01_BR_04_ME04BR0801.pdf

Inglehart, R, Basanes, M & Moreno, A. 1998. *Human Values and Beliefs: A Cross-Cultural Sourcebook Political Religious, Sexual and Economic Norms in 43 Societies: Findings from the 1990-93 World Values Survey*. University of Michigan Press

Lithner, A. 1999. "SOM-undersökningen 1998" s 401-409 i Holmberg, S & Weibull, L (red). *Ljusnande framtid SOM-undersökningen 1998 SOM-rapport nr 22*. Göteborg: Livréna Grafiska AB

Naurin, E. 2003. "Mandatmodellen – Om löften och förhooppningar bland partier och väljare" i Gilljam, M & Hermansson, J (red) *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber

Nilsson, Å. 2003. "Den nationella SOM-undersökningen 2002" s 335-350 i Holmberg, S & Weibull, L (red). *Fåfångans marknad SOM-undersökningen 2002 SOM-rapport nr 33*. Göteborg: Grafikerna Livréna i Kungälv AB

Nilsson, Å. 2007. "Den nationella SOM-undersökningen 2006" s 459-479 i Holmberg, S & Weibull, L (red). *Det nya Sverige Trettiosju kapitel om politik, medier och samhälle SOM-undersökningen 2006 SOM-rapport nr 41*. Göteborg:Grafikerna Livréna i Kungälv AB

Norris, P. 1996. "Mobilising the "Women's vote": the Gender-Generation Gap in Voting Behaviour", *Parliamentary Affairs*: 2(49), s 333-342

Norris, P. 1998. *Elections and Voting Behaviour. New Challenges, New Perspectives*. Dartmouth Publishing Company Limited

Norris, P. 1999. "Gender: A Gender-Generation Gap?" i Evans, G & Norris, P (red). *Critical Elections. British Parties and Voters in Long-Term Perspective*. London: Sage Publications Ltd

Ondercin, H. 2003. *Women's Gendered Relationship with Government: Structural and Environmental Explanations of the Dynamic Gender Gap*. Pennsylvania State University. American Political Science Association's Annual Conference in Philadelphia, Pennsylvania

Oscarsson, H. 1998. *Den svenska partirymden. Väljarnas uppfattningar av konfliktstrukturen i partisystemet 1956-1996*. Göteborg: Grafikerna i Kungälv.

Oskarson, M & Wängnerud, L. 1995. *Kvinnor som väljare och valda*. Lund: Studentlitteratur

Petersson, O. 1977. *Väljarna och valet 1976*. Stockholm: Liber/Allmänna förlaget

Petersson, O, Hermansson, J, Micheletti, M, Teorell, J & Westholm, A. 1998. *Demokratirådets rapport 1998. Demokrati och medborgarskap*. Stockholm: SNS Förlag.

Rönström, A. "SOM-undersökningen 1004 Genomförande och tillförlitlighet" s 287-301 i Holmberg, S & Weibull, L. *Det gamla riket SOM-undersökningen 1994 SOM-rapport nr 13*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Studlar, D, McAllister, I, & Hayes, B. 1998. "Explaining the Gender Gap in Voting: A Cross-National Analysis" i *Social Science Quarterly*. 4(79), s 779-798.

Valforskningsprogrammets hemsida. 2008-05-24:

<http://www.valforskning.pol.gu.se/sindex.htm>

APPENDIX A: IDEOLOGISK HEMVIST, KÖN OCH GENERATION

Tabell A1: Ideologisk hemvist, kön och generation 1994 (procent)

Ideologi	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Klart till vänster	13	15	12	18	23
Ngt till vänster	26	27	30	23	24
Varken till vänster eller höger	31	33	25	28	28
Ngt till höger	21	16	18	22	17
Klart till höger	9	9	15	9	8
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1661	197	203	149	144

Källa: Riks-SOM 1994

Kommentar: Fråga 23 lyder ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?” Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”klart till vänster” och 5 är ”klart till höger”. De som inte valt att svara på frågan har uteslutits ur analysen. SEX bygger på fråga 71 ”Är du man eller kvinna?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. ALDER2 bygger på fråga 70 ”Vilket år är du född?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell A2: Ideologisk hemvist, kön och generation 1998 (procent)

Ideologi	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Klart till vänster	11	11	9	9	11
Ngt till vänster	26	27	23	19	29
Varken till vänster eller höger	30	32	28	40	27
Ngt till höger	24	22	23	21	25
Klart till höger	9	8	17	11	8
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	3462	389	363	310	293

Källa: Riks-SOM 1998

Kommentar: Fråga 18 lyder ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?” Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”klart till vänster” och 5 är ”klart till höger”. De som inte valt att svara på frågan har uteslutits ur analysen. SEX bygger på fråga 112 ”Är du man eller kvinna?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. ALDER2 bygger på fråga 111 ”Vilket år är du född?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell A3: Ideologisk hemvist, kön och generation 2002 (procent)

Ideologi	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Klart till vänster	13	20	12	12	14
Ngt till vänster	27	25	25	24	20
Varken till vänster eller höger	28	27	25	36	28
Ngt till höger	23	18	26	23	28
Klart till höger	9	10	12	5	10
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	3459	387	301	296	271

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Fråga 18 lyder ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?” Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”klart till vänster” och 5 är ”klart till höger”. De som inte valt att svara på frågan har uteslutits ur analysen. SEX bygger på fråga 130 ”Är du man eller kvinna?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. ALDER2 bygger på fråga 131 ”Vilket år är du född?” och har kompletterats med registerdata där svar saknas. Siffrorna redovisas i procent.

APPENDIX B – KORSTABELLER FÖR DIMENSIONSANALYS

Tabell B1: Sysselsättningen (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	69	49	48	83	83
Ganska viktig fråga	26	33	37	17	16
Varken viktig eller oviktig fråga	4	15	12	0	1
Ganska oviktig fråga	1	2	2	0	0
Helt oviktig fråga	0	1	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1693	181	163	135	137

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Fråga 63 lyder ”Hur viktiga anser du att följande politiska frågor är?”. Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”Mycket viktig fråga” och 5 är ”Helt oviktig fråga”. Fråga 55 lyder ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?”. Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”Klart till vänster” och 5 är ”Klart till höger”. De som valt att inte svara på någon av frågorna eller har svarat ”Varken höger eller vänster” på fråga 55 har uteslutits ur analysen. SEX bygger på fråga 130 ”Är du man eller kvinna?” och har kompletterats med urvalsdata där svar saknas.

ALDER9 bygger på fråga 131 och har kompletterats med urvalsdata där svar saknas. ”Unga” innefattar åldrarna 15-29 år, ”Äldre” åldrarna 65-80 år. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B2: Jämställdheten mellan kvinnor och män (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	39	61	27	55	31
Ganska viktig fråga	36	28	36	36	39
Varken viktig eller oviktig fråga	18	9	22	8	22
Ganska oviktig fråga	5	2	11	1	7
Helt oviktig fråga	2	0	4	0	1
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1684	183	163	132	136

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B3: Miljön (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	50	59	39	57	37
Ganska viktig fråga	40	31	46	39	47
Varken viktig eller oviktig fråga	9	8	12	3	14
Ganska oviktig fråga	1	1	2	1	2
Helt oviktig fråga	0	1	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1684	182	163	132	133

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B4: Äldreomsorgen (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	70	68	39	92	77
Ganska viktig fråga	25	27	40	7	21
Varken viktig eller oviktig fråga	4	4	18	1	2
Ganska oviktig fråga	1	0	1	0	0
Helt oviktig fråga	0	1	2	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1696	183	163	136	137

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B5: Skolan och utbildningen (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	81	85	69	82	70
Ganska viktig fråga	17	14	27	17	28
Varken viktig eller oviktig fråga	2	1	4	1	2
Ganska oviktig fråga	0	0	0	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1695	183	163	136	136

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B6: Företagens villkor (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	30	13	26	36	34
Ganska viktig fråga	48	42	41	48	52
Varken viktig eller oviktig fråga	19	39	27	13	11
Ganska oviktig fråga	2	5	5	2	2
Helt oviktig fråga	1	1	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1671	181	164	129	134

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B7: Energi/kärnkraft (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	40	28	25	54	53
Ganska viktig fråga	45	47	48	41	41
Varken viktig eller oviktig fråga	13	18	22	4	5
Ganska oviktig fråga	2	6	4	0	0
Helt oviktig fråga	0	1	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1678	181	163	131	135

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B8: Barnomsorgen (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	60	73	43	76	43
Ganska viktig fråga	31	24	37	20	45
Varken viktig eller oviktig fråga	7	2	16	3	10
Ganska oviktig fråga	1	0	3	0	1
Helt oviktig fråga	1	1	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1694	184	164	132	137

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B9: Hälsa- och sjukvården (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	81	86	63	95	79
Ganska viktig fråga	17	13	26	5	20
Varken viktig eller oviktig fråga	2	0	10	0	1
Ganska oviktig fråga	0	0	0	0	0
Helt oviktig fråga	0	1	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1692	183	163	139	136

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B10: Sveriges ekonomi (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	72	54	55	87	76
Ganska viktig fråga	24	38	33	12	21
Varken viktig eller oviktig fråga	4	7	10	1	3
Ganska oviktig fråga	0	1	1	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1692	184	163	136	137

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B11: Skatterna (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	51	43	39	71	61
Ganska viktig fråga	35	36	32	27	33
Varken viktig eller oviktig fråga	11	19	21	1	5
Ganska oviktig fråga	2	2	7	1	1
Helt oviktig fråga	1	0	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1686	183	163	137	137

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell B12: Utrikes- och säkerhetsfrågor (procent)

	Yngsta gruppen			Äldsta gruppen	
	Alla	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Mycket viktig fråga	29	25	19	44	31
Ganska viktig fråga	44	42	42	41	48
Varken viktig eller oviktig fråga	22	26	33	12	17
Ganska oviktig fråga	4	5	4	2	3
Helt oviktig fråga	1	2	2	1	1
Totalt	100	100	100	100	100
Antal svar	1659	180	161	131	134

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell B1. Siffrorna redovisas i procent.

APPENDIX C – VIKTIGA POLITISKA FRÅGOR

Tabell C1: Sysselsättningen (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	73	66	58	45	89	83	55	62	81	83
Ganska viktig fråga	23	31	26	45	11	17	37	26	19	17
Varken viktig eller oviktig fråga	4	3	14	10	0	0	6	8	0	0
Ganska oviktig fråga	0	0	1	0	0	0	2	2	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	661	525	86	64	52	41	49	52	37	52

Källa: Riks-SOM 2002

Kommentar: Fråga 63 lyder ”Hur viktiga anser du att följande politiska frågor är?”. Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”Mycket viktig fråga” och 5 är ”Helt oviktig fråga”. Fråga 55 lyder ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-höggerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-höggerskala?”. Svartalternativen utgörs av en femgradig skala där 1 är ”Klart till vänster” och 5 är ”Klart till höger”. De som valt att inte svara på någon av frågorna eller har svarat ”Varken höger eller vänster” på fråga 55 har uteslutits ur analysen. SEX bygger på fråga 130 ”Är du man eller kvinna?” och har kompletterats med urvalsdata där svar saknas.

ALDER9 bygger på fråga 131 och har kompletterats med urvalsdata där svar saknas. ”Unga” innefattar åldrarna 15-29 år, ”Äldre” åldrarna 65-80 år. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C2: Jämställdheten mellan kvinnor och män (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	47	26	67	33	75	48	52	19	44	21
Ganska viktig fråga	36	35	28	40	21	35	29	25	39	34
Varken viktig eller oviktig fråga	12	26	3	19	4	15	15	25	17	33
Ganska oviktig fråga	4	9	1	5	0	2	4	25	0	10
Helt oviktig fråga	1	4	1	3	0	0	0	6	0	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	655	523	86	64	51	41	48	52	36	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C3: Miljön (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	57	37	70	42	69	36	43	31	37	26
Ganska viktig fråga	36	48	25	47	27	54	35	50	60	51
Varken viktig eller oviktig fråga	6	13	3	11	4	10	18	17	3	19
Ganska oviktig fråga	1	2	0	0	0	0	4	2	0	4
Helt oviktig fråga	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	660	519	87	64	51	39	49	52	35	51

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C4: Äldreomsorgen (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	74	62	74	42	96	80	47	31	87	77
Ganska viktig fråga	23	30	24	37	4	20	40	42	11	19
Varken viktig eller oviktig fråga	2	7	1	19	0	0	13	23	2	4
Ganska oviktig fråga	1	1	0	0	0	0	0	2	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	2	0	0	0	2	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	661	522	87	64	52	40	47	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C5: Skolan och utbildningen (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	84	78	90	69	80	75	81	65	87	69
Ganska viktig fråga	15	21	8	25	18	25	19	35	13	29
Varken viktig eller oviktig fråga	1	1	1	5	2	0	0	0	0	2
Ganska oviktig fråga	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	659	524	87	64	51	40	47	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C6: Företagens villkor (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	19	47	7	11	29	26	29	52	38	56
Ganska viktig fråga	52	41	48	37	53	58	42	36	54	34
Varken viktig eller oviktig fråga	25	10	37	40	12	13	27	10	8	6
Ganska oviktig fråga	4	1	7	11	6	3	2	0	0	2
Helt oviktig fråga	0	1	1	1	0	0	0	2	0	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	653	522	86	64	51	38	48	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C7: Energi/kärnkraft (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	37	41	30	19	54	46	33	27	46	60
Ganska viktig fråga	48	45	52	51	42	49	40	50	54	38
Varken viktig eller oviktig fråga	13	11	13	28	4	5	17	19	0	2
Ganska oviktig fråga	2	2	4	2	0	0	10	2	0	0
Helt oviktig fråga	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	653	523	86	64	50	39	48	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C8: Barnomsorgen (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	65	49	85	48	77	49	54	33	68	33
Ganska viktig fråga	29	39	14	31	23	49	40	48	21	52
Varken viktig eller oviktig fråga	6	9	0	20	0	2	6	11	8	11
Ganska oviktig fråga	0	2	0	0	0	0	0	6	0	2
Helt oviktig fråga	0	1	1	1	0	0	0	2	3	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	661	525	87	65	51	41	48	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C9: Hälsa- och sjukvården (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	84	74	93	66	96	75	75	58	95	79
Ganska viktig fråga	14	24	6	23	4	25	23	33	5	21
Varken viktig eller oviktig fråga	2	2	0	11	0	0	0	8	0	0
Ganska oviktig fråga	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	0	0	0	100	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	658	525	87	64	52	40	48	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9 se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C10: Sveriges ekonomi (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	68	75	58	45	81	68	63	75	92	83
Ganska viktig fråga	28	21	39	42	17	29	29	15	8	15
Varken viktig eller oviktig fråga	4	3	2	13	2	3	6	6	0	2
Ganska oviktig fråga	0	1	0	0	0	0	2	2	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	659	523	87	64	52	41	48	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C11: Skatterna (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	40	60	37	22	62	55	58	54	84	67
Ganska viktig fråga	42	31	42	38	32	38	27	23	16	29
Varken viktig eller oviktig fråga	15	7	15	31	4	7	15	11	0	4
Ganska oviktig fråga	3	2	5	9	2	0	0	10	0	0
Helt oviktig fråga	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	656	523	87	64	52	40	48	52	37	52

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.

Tabell C12: Utrikes och säkerhetsfrågor (procent)

	Alla		Vänster				Höger			
			Unga		Äldre		Unga		Äldre	
	V	H	K	M	K	M	K	M	K	M
Mycket viktig fråga	26	32	22	16	41	28	31	21	49	35
Ganska viktig fråga	47	44	50	42	51	59	44	50	43	45
Varken viktig eller oviktig fråga	22	19	23	34	8	10	12	23	5	18
Ganska oviktig fråga	4	4	3	8	0	3	13	2	3	2
Helt oviktig fråga	1	1	2	0	0	0	0	4	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	648	516	86	62	51	39	48	52	37	51

Källa Riks-SOM 2002

Kommentar: För operationaliseringar av fråga 63, 55, variablerna SEX och ALDER9, se tabell C1. Siffrorna redovisas i procent.